

Een azc in de achtertuin, hoe is het nu echt?

Een kwantitatief onderzoek naar de invloed van een asielzoekerscentrum op de woontevredenheid van buurtbewoners

T. van der Kooi
Sociale Planologie
Rijksuniversiteit Groningen
Maart 2018

Colofon

Titel:	Een azc in de achtertuin, hoe is het nu echt?
Subtitel:	Een kwantitatief onderzoek naar de invloed van een asielzoekerscentrum op de woontevredenheid van buurtbewoners
Auteur:	T. van der Kooi
Studentnummer:	s2222167
Email RUG:	t.van.der.kooi.1@student.rug.nl
Email persoonlijk:	tinievd@gmail.com
Instelling:	Rijksuniversiteit Groningen
Faculteit:	Ruimtelijke Wetenschappen
Opleiding:	Sociale Planologie
Adres:	Landleven 1, 9747 AD Groningen
Afstudeerbegeleider:	prof. dr. D. Strijker
Tweede beoordelaar:	dr. F.M.G. Van Kann
Datum:	maart 2018
Disclaimer:	“Master theses are preliminary materials to stimulate discussion and critical comment. The analysis and conclusions set forth are those of the author and do not indicate concurrence by the supervisor or research staff.”
Bron foto:	Een AZC in Oude Pekela (Volkskrant, 2017)

Samenvatting

In deze thesis wordt onderzocht of de vestiging van een asielzoekerscentrum invloed heeft op de woontevredenheid van buurtbewoners. Aanleiding hiervoor zijn de vele protesten die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden tegen asielzoekerscentra. Het onderzoek wordt uitgevoerd onder 38 Nederlandse buurten waar tussen 1998 en 2002 een asielzoekerscentrum is gevestigd. Deze periode wordt gekenmerkt door een sterke toename in de asielinstroom en laat zich daardoor goed vergelijken met de huidige situatie. De gebruikte data is afkomstig uit het WBO 1998, het WBO 2002 en het woON 2006. Uit de literatuur komt naar voren dat azc's de sociale cohesie in een buurt verminderen (Putnam, 2007; Lancee en Dronkers, 2008; Gijsberts et al., 2010) en voor overlast en onveiligheidsgevoelens zorgen (Hoogenboezem & Brandsen, 2006; Boekhoorn & Speller, 2006). Dit zou betekenen dat de woontevredenheid van buurtbewoners afneemt als er een azc in de buurt wordt gevestigd. Met behulp van een difference-in-differences-analyse is gekeken of er inderdaad een verband is tussen asielzoekerscentra en de woontevredenheid van buurtbewoners. De woontevredenheid in de onderzoeksbuurten is voor en na de komst van de azc's vergeleken met de woontevredenheid in vergelijkbare controlebuurten. Voor het koppelen van de onderzoeksbuurten aan de controlebuurten is gebruik gemaakt van propensity score matching. Het resultaat van de analyse laat zien dat er voor en na de vestiging van de azc's geen significante verschillen zijn tussen de onderzoeksbuurten en de controlebuurten, waardoor kan worden geconcludeerd dat een asielzoekerscentrum geen effect heeft op de woontevredenheid van buurtbewoners. Aanvullend is een Chow-test uitgevoerd om na te gaan of er een verschil is tussen landelijke en stedelijke buurten in het effect van een azc op de woontevredenheid. Uit eerder onderzoek blijkt dat plattelandsbewoners doorgaans een negatievere houding hebben tegenover asielzoekers dan stedelingen (Croston & Pedersen, 2013). Op basis hiervan kan worden verwacht dat de impact van een azc op de woontevredenheid groter is op het platteland. De Chow-test laat echter zien dat het effect niet verschilt voor landelijke buurten en stedelijke buurten.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding en probleemstelling.....	5
1.2 Doel- en vraagstelling.....	6
1.3 Maatschappelijke relevantie	6
1.4 Wetenschappelijke relevantie	7
2. Contextueel kader.....	8
2.1 Vreemdeling, asielzoeker en vluchteling.....	8
2.2 Historisch overzicht van het Nederlandse asiel- en migratiebeleid.....	9
2.3 De opvang van asielzoekers in Nederland.....	10
2.4 Ontwikkeling van de asielinstroom in Nederland	11
3. Theoretisch kader	15
3.1 Woontevredenheid.....	15
3.1.1 Het concept	15
3.1.2 Determinanten van woontevredenheid	16
3.2 Buurtveranderingen door azc's	19
3.3 Houdingen tegenover asielzoekers	20
3.4 Conceptueel model	21
4. Methodologie.....	22
4.1 Onderzoeksopzet	22
4.2 Definitie buurt	22
4.3 Dataomschrijving.....	22
4.3.1 WBO en WoON.....	22
4.3.2 Syswov.....	23
4.4.3 PCR.....	23
4.3.4 Leefbaarometer	23
4.4 Data-analyse	24

4.4.1 Difference-in-differences.....	24
4.4.2 Mediatie-analyse	25
4.4.3 Chow-test.....	26
5. Data	26
5.1 Selectie experimentele buurten.....	26
5.2 Selectie controlebuurten	28
5.3 Operationalisering	30
5.3.1 Woontevredenheid.....	30
5.3.2 Sociale cohesie, subjectieve veiligheid en ervaren overlast	31
5.4 Datatransformatie	31
5.5 Beschrijvende statistiek	31
6. Resultaten	33
6.1 Difference-in-differences.....	33
6.2 Mediatie-analyse.....	34
6.3 Chow-test.....	34
7. Conclusie, discussie en aanbevelingen.....	36
7.1 Conclusie	36
7.2 Discussie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	36
8. Literatuur	39
Bijlage A: Schalen sociale cohesie, subjectieve veiligheid en ervaren overlast.....	48
Bijlage B: Datatransformaties	49
Bijlage C: Uitwerking Chow-test	51
Bijlage D: Volledige modellen.....	52

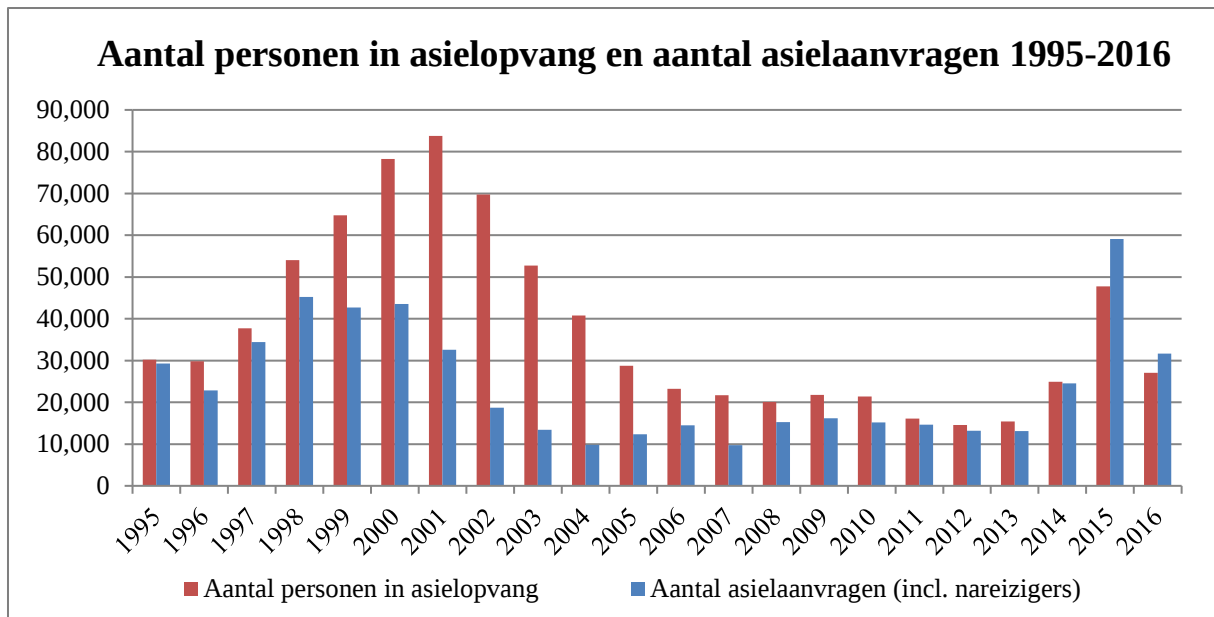
1. Inleiding

1.1 Aanleiding en probleemstelling

Het aantal mensen dat wereldwijd op de vlucht is, is de laatste jaren sterk toegenomen. In 2013 lag het aantal vluchtelingen voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog boven de vijftig miljoen en in 2016 was dit al opgelopen tot vijfenzeftig miljoen (UNHCR, 2017a). In Nederland is de toename van de internationale vluchtelingenstroom duidelijk waarneembaar. Sinds 2015 wordt er in groten getale asiel aangevraagd door vluchtelingen uit voornamelijk Syrië en Eritrea (paragraaf 2.4). Deze plotselinge stijging in het aantal asielzoekers stelde het Centraal Orgaanopvang Asielzoekers (COA), de organisatie verantwoordelijk voor de opvang van asielzoekers in Nederland, voor een grote uitdaging. De bestaande opvangcapaciteit was namelijk niet toereikend om alle nieuwkomers op te vangen, waardoor er dringend moest worden gezocht naar nieuwe locaties.

Op veel plaatsen in Nederland ontstond weerstand tegen de plannen van het COA om een asielzoekerscentrum (azc) te vestigen. Tijdens inwonersbijeenkomsten in onder andere Geldermalsen, Steenbergen, Oranje, Ede, Utrecht en Heesch werd fel geïnteresserd tegen de komst van een azc. In sommige gevallen onttaarden deze protesten zelfs in rellen tussen protestvoerders en de politie (NOS, 2016). Omwonenden zijn vaak bang dat asielzoekers voor overlast en onveilige situaties zorgen, en dat hun woongenot hierdoor zal verminderen. Waar deze vrees vandaan komt is echter onduidelijk. Het lijkt vooral gebaseerd te zijn op onderbuikgevoelens, want er is nog weinig onderzoek naar dit onderwerp gedaan. In de media verschijnen met regelmaat berichten over omwonenden die klagen over bijvoorbeeld geluidsoverlast, vandalisme of vervuiling, maar is dit beeld wel representatief voor de gemiddelde omwonende? Wellicht gaat het hier slechts om een vorm van selectieve participatie (zie Wolsink, 2007) en is er ook een (grote) groep die geen problemen heeft met het wonen nabij een azc.

Maatschappelijke onrust als gevolg van de komst van asielzoekers is geen nieuw verschijnsel. Al sinds de opening van de eerste azc's in 1987 wordt geïnteresserd door buurtbewoners (Laws, 2015). Rond de eeuwwisseling was er eveneens sprake van een vluchtelingencrisis. Deze stroom werd voornamelijk gevoed door de oorlogen in de voormalige Sovjet-Unie, het voormalig Joegoslavië, Iran, Afghanistan, Irak en Angola (paragraaf 2.3). Tussen 1998 en 2002 steeg de asielbezetting in Nederland van 37.720 naar 83.801 bewoners (figuur 1). In deze periode werden ruim 175 azc's geopend (COA, 2017f). Ondanks dat er enkele verschillen zijn in aantallen en samenstelling tussen de huidige asielinstroom en die rond de eeuwwisseling, zijn deze periodes over de hele linie genomen het meest vergelijkbaar. Door te kijken wat de komst van een azc destijds betekende voor buurtbewoners, kan een indicatie worden verkregen van de gevolgen van de recent opgerichte azc's. Vermindert de woontevredenheid van buurtbewoners na de komst van een azc? Zo ja, wat is hiervoor de reden? Is dit negatieve effect blijvend of verdwijnt het na verloop van tijd? Is er een verschil tussen buurten? In deze thesis wordt getracht een antwoord op deze vragen dichterbij te brengen. Zo kunnen de angsten en zorgen die momenteel bij veel Nederlanders leven in perspectief worden geplaatst. Mogelijk draagt dit onderzoek bij aan het verminderen van de weerstand in de samenleving en aan een soepeler verloop van de vestiging van nieuwe azc's.

Figuur 1: Aantal personen in asielopvang en aantal asielaanvragen in Nederland in de periode 1995-2016 (Bron: COA, 2017a).

1.2 Doel- en vraagstelling

Dit onderzoek richt zich op azc's die in de periode 1998-2002 zijn opgericht. Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verkrijgen in de invloed van de vestiging van een azc op de woontevredenheid van buurtbewoners. Uit deze doelstelling volgt de volgende hoofdvraag:

Wat is de invloed van de vestiging van een asielzoekerscentrum op de woontevredenheid van buurtbewoners?

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn een aantal deelvragen opgesteld:

1. Hoe kan woontevredenheid worden gedefinieerd?
2. Wat zijn determinanten van woontevredenheid?
3. Wat voor effect heeft de vestiging van een asielzoekerscentrum op de woontevredenheid volgens de wetenschappelijke literatuur?
4. Hoe kan de invloed van de vestiging van een asielzoekerscentrum op de woontevredenheid worden gemeten?

1.3 Maatschappelijke relevantie

Woontevredenheid is een belangrijke graadmeter voor de kwaliteit van leven en het subjectieve welzijn van een individu (Amerigo & Aragonés, 1997). Daarnaast is het gerelateerd aan stress en vormt het een belangrijke voorspeller van copingstrategieën en verhuisgedrag (Speare, 1974). Om deze redenen staat het behoud van de woontevredenheid bij veel Nederlandse gemeenten al jaren hoog op de politieke agenda. Toch is er de afgelopen tijd weinig rekening gehouden met het woongenot van omwonenden in de plannen voor de vestiging van azc's. Dit heeft tot veel verontwaardiging en frustratie bij omwonenden geleid, wat tot uiting kwam in felle protestacties tegen de asielzoekerscentra. Weinig tijd en weinig kennis over de externe effecten van een azc zijn de voornaamste redenen dat gemeenten de weinig aandacht hebben besteed aan de woontevredenheid van buurtbewoners. Wegens een groot gebrek aan opvangplaatsen was er haast

geboden bij het oprichten van nieuwe azc's. Veel gemeenten hebben daarom afgezien van een overleg waarin omwonenden hun zorgen of bezwaren konden uiten. Bovendien is er weinig empirisch onderzoek voorhanden over de gevolgen van de vestiging van een azc. Er is daarom veel onduidelijkheid over wat precies de gevolgen zijn. Er wordt vaak verondersteld dat de vestiging van een azc een negatief effect heeft op het woongenot van omwonenden, maar dit zijn voornamelijk onderbuikgevoelens. Dit onderzoek tracht meer inzicht te verschaffen in de daadwerkelijke effecten van de vestiging van een azc op de woontevredenheid. De resultaten van dit onderzoek bieden gemeenten die een azc hebben opgericht mogelijk aanknopingspunten voor het ontwikkelen van instrumenten om de negatieve gevolgen van de asielzoekerscentra voor het woongenot van omwonenden te beperken.

1.4 Wetenschappelijke relevantie

Woontevredenheid is een populair onderwerp in de wetenschappelijke literatuur van de afgelopen jaren. Er wordt met name veel aandacht besteed aan het achterhalen van de determinanten van woontevredenheid. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de buurt een belangrijke rol speelt in de woontevredenheid (Galster, 1987; Lu, 1999; Amerigo & Aragonés, 1997). Ruimtelijke ingrepen kunnen buurtveranderingen teweeg brengen en daarmee de woontevredenheid van bewoners beïnvloeden. Voor bepaalde ruimtelijke ingrepen, zoals de aanleg van snelwegen en vliegvelden is dit al uitgebreid onderzocht (zie bijvoorbeeld Kroesen et al., 2009 en Hamersma et al., 2014), maar voor azc's nog niet. Wanneer ergens een snelweg of een vliegveld wordt aangelegd, zorgt dat voor een verandering in de fysieke buurtkenmerken, terwijl een azc voornamelijk invloed uitoefent op de sociale buurtkenmerken. Uit eerder onderzoek blijkt dat azc's overlast kunnen geven en een negatieve invloed kunnen hebben op de subjectieve veiligheid in een buurt. (Hoogenboezem & Brandsen, 2006; Boekhoorn & Speller, 2006). Daarnaast kunnen ze, indien wordt uitgegaan van de conflicttheorie van Putnam (2007), voor een vermindering van de sociale cohesie zorgen. Volgens Amerigo & Aragonés (2007) en Buys en Miller (2012) zijn sociale buurtkenmerken belangrijker voor de woontevredenheid dan fysieke buurtkenmerken. Het is daarom interessant om te kijken hoe een dergelijke ruimtelijke ingreep de woontevredenheid beïnvloedt.

2. Contextueel kader

Alvorens er wordt gestart met het ontwerpen van een theoretisch kader, is het zinvol om eerst wat dieper in te gaan op de begrippen asielzoeker en azc, en op het Nederlandse asielopvangbeleid. De termen vreemdeling, asielzoeker en vluchteling worden in het dagelijks taalgebruik vaak door elkaar gebruikt, maar er is een wezenlijk verschil tussen deze begrippen. Dit wordt uitgelegd in paragraaf 2.1. Vervolgens wordt in paragraaf 2.2 een historisch overzicht gegeven van het Nederlandse asiel- en migratiebeleid. In paragraaf 2.3 wordt omschreven hoe en door wie de opvang van asielzoekers in Nederland wordt geregeld. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een beschrijving van de verschillende groepen asielzoekers die in de afgelopen dertig jaar naar Nederland zijn gekomen (paragraaf 2.4). Hierbij wordt met name gefocust op de periode 1998-2002 (de onderzoeksperiode) en de periode 2015-heden.

2.1 Vreemdeling, asielzoeker en vluchteling

De gebruikte terminologie over asielzoekers is niet altijd duidelijk en consequent. De termen vreemdeling, vluchteling en asielzoeker worden vaak door elkaar gebruikt, maar ze betekenen allemaal wat anders. Om verwarring te voorkomen wordt hieronder een korte toelichting op de begrippen gegeven.

Vreemdeling

De uitdrukking vreemdeling wordt gebruikt voor een persoon die niet de Nederlandse nationaliteit bezit of een nationaliteit die hiermee gelijk gesteld wordt (CBS, 2012). Om in Nederland te mogen verblijven, hebben vreemdelingen in beginsel een verblijfs- of vestigingsvergunning nodig. Dit geldt niet voor toeristen, vluchtelingen en buitenlandse gezinsleden van een Nederlander (Nederlandse Grondwet, 2017).

Asielzoeker

Een asielzoeker is een vreemdeling die bij de Nederlandse overheid een asielaanvraag indient (RIVM, 2016). Een asielaanvraag wordt ingewilligd als de asielzoeker wordt erkend als vluchteling volgens het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties van 1951 (CBS, 2012). Vanaf dat moment wordt de asielzoekers een statushouder en krijgt hij een tijdelijke verblijfsvergunning die vijf jaar geldig is. Na vijf jaar kan een vergunning voor onbepaalde tijd worden aangevraagd (Rijksoverheid, 2015).

Vluchteling

Volgens het Vluchtelingenverdrag is een vluchteling iemand die “*vanwege een gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging zich buiten het land bevindt waarvan hij de nationaliteit bezit en niet in staat is of, vanwege deze vrees, niet bereid is een beroep te doen op de bescherming van dat land.*” (UNHCR, 2017b)

2.2 Historisch overzicht van het Nederlandse asiel- en migratiebeleid

Nederland kent een lange geschiedenis van migratie. In 1849 kwam de eerste wet die de komst van vreemdelingen reguleerde. Deze wet bepaalde dat vreemdelingen werden toegelaten als zij over een geldig paspoort en voldoende middelen van bestaan beschikten, of als zij voldoende mogelijkheden hadden om dit via werkzaamheid te verkrijgen (Van Hoogenhuijze et al., 2009). Belangrijker dan de regels voor toelating waren echter de regels voor het uitzetten van vreemdelingen. De wet diende eigenlijk voornamelijk als buffer tegen de komst van buitenlandse zwervers en bedelaars (EMN, 2012). Voorheen was het moeilijk om vreemdelingen uit te zetten, omdat er een uitspraak van de rechter voor nodig was. Met de nieuwe wet kon iedereen die niet in zijn eigen levensonderhoud voorzien gemakkelijk het land worden uitgezet (Van Hoogenhuijze et al., 2009). In de praktijk werd de Vreemdelingenwet van 1849 nauwelijks nageleefd. Desondanks is de wet tot 1965 van kracht gebleven, toen de nieuwe Vreemdelingenwet in werking trad.

Het doel van de Vreemdelingenwet van 1965 was enerzijds om het beleid ten aanzien van toelating, uitzetting en controle op vreemdelingen van een deugdelijke wettelijke basis te voorzien en daarnaast om de rechtspositie van vreemdelingen te verbeteren. De nieuwe wet regelde een aantal verblijfstitels, zoals de vergunning tot verblijf, en gaf vreemdelingen de mogelijkheid om in beroep te gaan. Daarnaast bevatte het een speciale asielprocedure, gebaseerd op het VN vluchtelingenverdrag (Van Eijl, 2012).

In 1994 werd de Vreemdelingenwet, vanwege een forse toename in het aantal asielaanvragen, wederom herzien (EMN, 2012). Het doel van de herziening was het beter beheersbaar maken van de asielinstroom en het voorkomen van oneigenlijk gebruik van de asielprocedure (Overheid, 1995). De belangrijkste vernieuwingen van de Vreemdelingenwet 1994 waren: *"invoering van een voorwaardelijke vergunning tot verblijf (VVTV) voor mensen uit oorlogsgebieden, een snellere afdoening van kennelijk ongegronde en niet-ontvankelijke (kono) asielverzoeken, afschaffing van de mogelijkheid tot Hoger Beroep, en invoering van het concept van 'veilig derde land: een land waar een vluchteling veilig verbleef, dus had kunnen blijven, dus naar teruggestuurd kan worden om daar asiel aan te vragen."* (Geuijen, 2004, p.146) Om als rijksoverheid efficiënt te kunnen werken op dit gebied, is in 1994 de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) opgericht (EMN, 2012). De IND zou zich specifiek bezighouden met het beoordelen van de aanvragen van vreemdelingen die in Nederland willen wonen of verblijven (CBS, 2012). Er werden twee aanmeldcentra ingesteld, in Rijsbergen en in Zevenaar. Asielzoekers die niet via de buitengrenzen (Schiphol en de havens) het land binnenkwamen konden uitsluitend hier nog een asielaanvraag indienen (Overheid.nl, 1995). In de aanmeldcentra werd een verdeling gemaakt tussen asielzoekers die een normale procedure mochten doorlopen en asielzoekers die een 48-uurs procedure kregen (de kono asielverzoeken). In 1994 is ook de wet Centraal Orgaan opvang asielzoekers (wet COA) ingevoerd. Het COA werd op basis van deze wet verantwoordelijk voor de opvang en huisvesting van asielzoekers (paragraaf 2.4).

Ondanks de herziening van de Vreemdelingenwet, bleek in 1995 de asielprocedure nog steeds inefficiënt. Om het asielbeleid beter te reguleren en de instroom van asielzoekers te verminderen werd de wet in 2000 wederom herzien. In de Vreemdelingenwet 2000 was het vooral van belang om de procedures te versnellen en verbeteren, zodat er een einde kon worden gemaakt aan de langdurige onzekerheid voor asielzoekers over blijven of teruggaan (EMN, 2012). Een belangrijke maatregel was het vereenvoudigen van het systeem van verblijfsvergunningen. Er kwam slechts één

tijdelijke asielvergunning, die na vijf jaar kon worden omgezet in een vergunning voor onbepaalde tijd. Dit zorgde ervoor dat de IND sneller kon beslissen over de aanvraag en het voorkwam doorprocederen, omdat asielzoekers niet langer konden procederen om een andere verblijfsvergunning te verkrijgen (Overheid.nl, 1995).

De Vreemdelingenwet 2000 is nog steeds de belangrijkste wet op het gebied van asiel en migratie. In 2010 vond nog een belangrijke wijziging plaats, omdat de asielprocedure werd aangepast. Dit werd gedaan naar aanleiding van kritiek van mensenrechtenorganisaties op de 48-uurs-procedure, waarin steeds meer en ingewikkeldere asielverzoeken werden afgewezen (Verblijfblog, 2010). Sindsdien is er Algemene asielprocedure (AA) van acht dagen en een Verlengde asielprocedure (VA) die zes maanden in beslag kan nemen. Daarnaast is er voorafgaand aan de procedure een rust- en voorbereidingstermijn (RTV) die minimaal zes dagen duurt (Rijksoverheid, 2017a).

2.3 De opvang van asielzoekers in Nederland

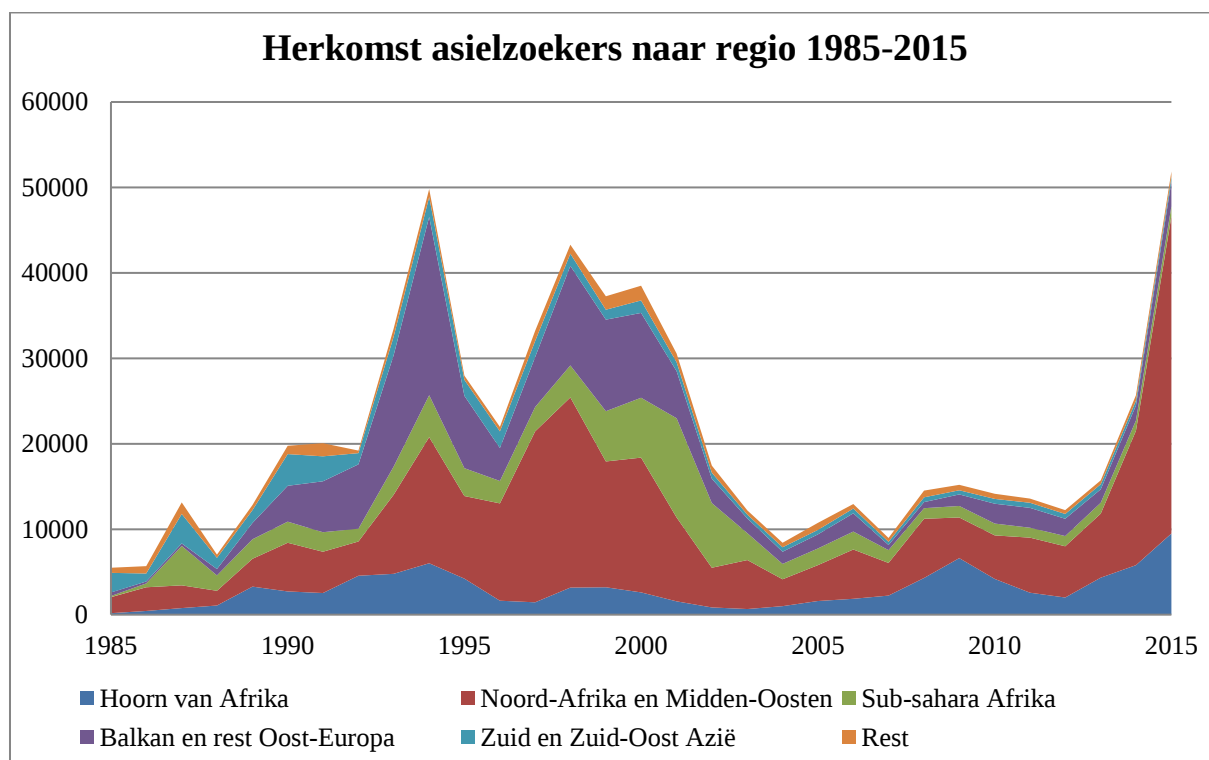
Tot 1987 was er geen officiële opvang voor asielzoekers in Nederland. Asielzoekers konden een beroep doen op de bijstand en voorzagen zelf in hun huisvesting (COA, 2017b). In 1987 werd de Regeling Opvang Asielzoekers (ROA) ingevoerd. Hierin werd bepaald dat asielzoekers moesten worden opgevangen in speciale ROA-woningen in de gemeenten (Overheid.nl, 1995). Daarnaast werden aanvankelijk vier azc's ingericht, die als buffer dienden in geval dat de gemeenten de toestroom van asielzoekers niet direct konden verwerken (Overheid.nl, 1995). Deze azc's waren gevestigd in Goes, Luttelgeest, Steenbergen en Slagharen (EMN, 2012). In 1994 is de regeling ROA weer afgeschaft. Sindsdien krijgen alleen statushouders een woning toegewezen. Veel van de asielzoekers die in een ROA-woning woonden, kregen een verblijfsvergunning of hun asielaanvraag werd alsnog afgewezen (Overheid.nl, 1995). De azc's werden organisatorisch ondergebracht bij het COA (CanonSociaalwerk, 2012).

Het COA is sinds 1994 verantwoordelijk voor de opvang van asielzoekers. Het is een zelfstandig bestuursorgaan, dat onder de politieke verantwoordelijkheid van de staatsecretaris van Veiligheid en Justitie valt (COA, 2017c). Het COA realiseert en exploiteert opvanglocaties door heel Nederland. Deze opvanglocaties zijn zeer divers van aard; asielzoekers worden opgevangen in voormalige gevangenissen, zorgcentra en kloosters, maar ook in caravans en semipermanente woonunits. Soms staat een azc in een buitengebied, maar het kan ook midden in een stad of dorp gevestigd zijn (COA, 2017d). Voor de vestiging van een opvangcentrum maakt het COA het liefst gebruik van bestaande, leegstaande en sobere gebouwen. Belangrijke eisen met betrekking tot de locatie zijn: een school en een supermarkt op maximaal drie kilometer afstand, een aansluiting op het openbaar vervoer op 500 meter afstand en geen open water in de buurt (COA, 2016). Wat betreft het gebouw is het van belang dat deze met een redelijke investering geschikt kan worden gemaakt voor bewoning. Het moet al beschikken over centrale verwarming en dient te voldoen aan de brandveiligheidseisen. Daarnaast moeten er te openen ramen aanwezig zijn, en moet er voldoende daglicht toetreden. Indien er trappen zijn, dan is het belangrijk dat deze goed en veilig beloopbaar zijn (COA, 2016). Het COA dient ervoor zorgen dat er altijd genoeg opvanglocaties zijn. Bij een verhoogde instroom kan dit betekenen dat er ook tijdelijke locaties worden ingezet (COA, 2017d). Dit zijn bijvoorbeeld hallen of aangepaste kantoren die voor minimaal een half jaar en maximaal twee jaar opvang bieden. Reguliere opvanglocaties worden door het COA geëxploiteerd voor een termijn vanaf twee jaar tot maximaal 30 jaar. Wanneer het aantal op te vangen asielzoekers afneemt, worden de locaties weer afgestoten (COA, 2016).

Voor de opvang van asielzoekers werkt het COA nauw samen met andere partijen in de vreemdelingenketen, zoals de IND en de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V), de Vreemdelingenpolitie (AVIM) en de Koninklijke Marechaussee (KMAR). Andere belangrijke samenwerkingspartners van het COA zijn het Leger des Heils, Stichting Nidos, UAF, Vluchtelingenwerk Nederland en Stichting de Vrolijkheid (COA, 2017e). Ook gemeenten zijn een belangrijke partner, met name bij het openen van nieuwe opvanglocaties. Het COA maakt met gemeenten afspraken over onder andere de locatie van het opvangcentrum, de capaciteit, de bestaansduur, de organisatie en de financiering, en het onderwijs aan kinderen (COA, 2017f). Gemeenten zijn daarnaast verantwoordelijk voor de huisvesting van statushouders (Rijksoverheid, 2017a).

2.4 Ontwikkeling van de asielinstroom in Nederland

Al decennia lang komen asielzoekers naar Nederland. Tot halverwege de jaren tachtig betreft het vooral vluchtelingen die op uitnodiging hierheen zijn gekomen en gaat het om ongeveer 500 aanvragen per jaar (CBS, 2017). Daarna neemt het aantal asielzoekers toe en doen zich grote fluctuaties voor. Ook wat de herkomstgebieden van de asielzoekers betreft, is er geen sprake van continuïteit. Door de jaren hebben verschillende regio's te maken gehad met burgeroorlogen en gewapende conflicten, wat terug te zien is in de herkomst van de asielzoekers die naar Nederland zijn gekomen (figuur 3). Deze paragraaf behandelt de belangrijkste vluchtelingenstromen die hebben geleid tot een toename van het aantal asielaanvragen in Nederland. Er wordt met name gefocust op de asielinstroom in de periode 1998-2002 (de onderzoeksperiode) en de periode 2015-heden, zodat meer inzicht wordt verkregen in de verschillen en overeenkomsten tussen deze periodes. Wanneer de asielinstroom in de onderzoeksperiode onvoldoende vergelijkbaar is met de huidige asielinstroom, kan dat betekenen dat de gevonden resultaten niet van toepassing zijn op de recent opgerichte azc's. Hierop zal worden gereflecteerd in de discussie (paragraaf 7.3)

Figuur 2: Herkomst asielzoekers in Nederland naar regio in de periode 1985-2015

Iran

Iran was het eerste grote conflictgebied dat voor veel vluchtelingen zorgde (Lucassen & Van Houtum, 2016). In 1979 werd hier de koning afgezet en werd na een referendum de Islamitische Republiek Iran uitgeroepen. De macht kwam in handen van de geestelijkheid en er ging een strenge Islamitische wetgeving gelden. (Rijksoverheid, 2004). Veel Westers georiënteerde Iraniërs sloegen op de vlucht. Toen het land het jaar daarop in oorlog raakte met buurland Irak, groeide de vluchtelingenstroom nog sterker (Van Es, 2000). Hoewel Nederland hier aan het begin van de jaren tachtig nog weinig van merkte, nam het aantal Iraanse asielaanvragen vanaf halverwege de jaren tachtig gestaag toe. In de jaren negentig groeide Nederland uit tot de op één na populairste bestemming voor Iraanse asielzoekers in West-Europa (Van Es, 2000).

Afghanistan

Eind 1979 brak er ook oorlog uit in Afghanistan. De Sovjet-Unie voelde zich na de revolutie in Iran in haar macht bedreigd en viel Afghanistan om hier de islamitische verzetsstrijders de kop in te drukken (Lucassen & Van Houtum, 2016). Dit leidde tot een tien jaar durend conflict dat vijf miljoen Afghanen deed vluchten (Stichting Vluchteling, 2017). Na het vertrek van de Russische troepen ontstond er grote verdeeldheid in het land, wat resulteerde in een burgeroorlog (Stichting Vluchteling, 2017). In 1996 nam de Taliban de macht over. Er kwam er een regime van onderdrukking en mensenrechtenschending, wat wederom een grote vluchtelingenstroom op gang bracht. Nederland voerde voor Afghanen een categoriaal beschermingsbeleid, waardoor zij eenvoudig asiel konden krijgen. De Taliban-regering werd in 2001 door het Amerikaanse leger afgezet en er kwam een nieuwe regering die werd ondersteund door een NAVO-vredesmacht (Rijksoverheid, 2008). Dit zorgde voor meer rust en stabiliteit, waardoor de instroom van Afgaanse asielzoekers afnam. De laatste jaren is het echter weer onrustig in het land, waardoor het aantal Afgaanse asielaanvragen weer is gestegen (CBS, 2017).

Irak

In 1979 kwam Saddam Hoessein aan de macht in Irak. Onder zijn regime werden Shi'ieten en Koerden onderdrukt en vervolgd, waardoor zij regelmatig in opstand kwamen. Naast een binnenlandse strijd werd er ook oorlog gevoerd met de buurlanden Iran en Koeweit (Lucassen & Van Houtum, 2016). Deze conflicten hebben in totaal ruim één miljoen Irakezen op de vlucht gedreven, waarvan ook een deel naar Nederland is getrokken. Het aantal Irakese asielaanvragen bereikte in 1997 een hoogtepunt en nam daarna geleidelijk af (CBS, 2017). In 2003 kwam weer een asielzoekersstroom uit Irak op gang, nadat de VS het land was binnengevallen. Het regime van Saddam Hoessein stortte in, maar het land raakte verscheurd door sektarische en etnische verschillen. Irak wordt sindsdien geteisterd door opstanden en gewelddadigheden (Stichting Vluchteling, 2017b). In 2011 brak ook een volksopstand in Syrië uit, waardoor de spanningen in de regio verder toenamen. De terreurorganisatie Islamitische Staat (IS) profiteerde hiervan en maakte in korte tijd een enorme opmars. Zij wisten grote delen van het land in te nemen en riepen een kalifaat uit in Irak en Syrië. Honderdduizenden mensen sloegen op de vlucht uit angst voor martelingen, vervolgingen of geforceerde bekeringen (Stichting Vluchteling, 2017b).

Voormalige Joegoslavië

In 1991 viel de Republiek Joegoslavië uiteen nadat een aantal deelrepublieken zich hadden afgesplitst. Dit leidde tot een reeks etnische conflicten, waarvan de bloedigste plaatsvond in Bosnië-Herzegovina (Lucassen & Van Houtum, 2016). Als gevolg van deze conflicten zochten tussen 1991 en 1995 ruim viereneenhalf miljoen voormalig Joegoslaven elders asiel (Amnesty, 2015). Nederland kreeg in deze periode ongeveer veertigduizend asielaanvragen (CBS, 2017). In 1998 laait ook de strijd op in Kosovo, wat wederom voor een grote vluchtelingenstroom zorgde. In eerste instantie voerde Nederland een afwachtend beleid ten aanzien van de hulp aan deze vluchtelingen, maar na groeiende kritiek vanuit de Tweede Kamer werd overgegaan op actieve opvang (Overheid.nl, 2001). In 1999 werden 4000 Kosovaren overgevlogen vanuit Macedonië naar Nederland (Overheid.nl, 2001). Daarnaast kwamen nog eens 4500 vluchtelingen op eigen gelegenheid (CBS, 2017).

Somalië

Sinds de val van president Mohamed Siad Barre in 1991 is in Somalië een gewapende strijd gaande tussen verscheidene clans, georganiseerde milities en Islamitische groeperingen, en ontbeert het een centraal gezag (Klaver et al., 2010). Volgens de VN was in 2017 ruim twintig procent van de Somalische bevolking in eigen land ontheemd of naar het buitenland gevlucht (Refugees and Migrants, 2017). Begin jaren negentig, direct na de val van Siad Barre, kwam de eerste stroom Somalische asielzoekers naar Nederland. In 2006 kwam, door de opkomst van de terroristische groepering Al-Shalaab, een tweede stroom op gang. Op het hoogtepunt, in 2009, deden ruim 6000 Somaliërs aan asielaanvraag (CBS, 2017).

Voormalige Sovjet-Unie

De val van de Sovjet-Unie zorgde voor een omvangrijke migratiestroom. Deze bestond voornamelijk uit voormalige Sovjetburgers die vanwege etnische redenen hun land wilden verlaten. Daarnaast waren ook gewapende conflicten en welvaartsverschillen belangrijke redenen om te migreren (Lucassen & Van Houtum, 2006). Tussen 1992 en 2002 verlieten 2,5 miljoen mensen de voormalige Sovjet-Unie (CBS, 2008). Nederland merkte aanvankelijk weinig van deze migratiestroom. Pas eind jaren negentig was hier een stijging in het aantal migranten uit de voormalige Sovjet-Unie waarneembaar (CBS, 2017). Dit waren hoofdzakelijk mensen uit de Zuidelijke Kaukasus (Armenië, Azerbeidzjan en Georgië). Daarnaast steeg ook het aantal asielaanvragen uit Rusland als gevolg van het uitbreken van een burgeroorlog in Tsjetsjenië (CBS, 2008). In 1999 vormden voormalige Sovjetburgers de grootste groep asielzoekers in Nederland (CBS, 2017).

Angola

Hoewel er in het land destijds al decennialang een burgeroorlog woedde, vroegen Angolezen pas rond de eeuwwisseling massaal asiel aan in Nederland. In 2001 vormden zij hier de grootste groep asielzoekers (CBS, 2017). Meer dan de helft van de Angolese asielzoekers was minderjarig (CBS, 2017). Van Wijk (2007) heeft onderzocht waarom destijds veel Angolese jongeren naar Nederland trokken. Uit interviews met enkele van hen concludeert hij dat ze hier voornamelijk kwamen om niet in het leger te hoeven vechten of om te studeren. Ook de werkloosheid en de

huisvestingsproblemen in het land waren belangrijke redenen om Angola te verlaten. In 2002 kwam er een einde aan de burgeroorlog en trok de economie weer aan. Het aantal asielaanvragen is sindsdien sterk afgenomen (CBS, 2017).

Syrië

Sinds het voorjaar van 2011 is Syrië het toneel geworden van een gewapend verzet tegen het regime van president Bashar al-Assad, dat inmiddels is uitgelopen tot een oorlog waarbij talloze landen zijn betrokken. Tot dusver heeft dit conflict al aan meer dan 40.000 mensen het leven gekost en zijn al meer dan 4 miljoen mensen het land ontvlucht (Vluchtenlingenwerk, 2017a). In 2015 vroegen bijna 28.000 Syriërs asiel aan in Nederland (CBS, 2017). Dit aantal brak alle records. De afgelopen tijd is de instroom van Syrische asielzoekers fors gedaald, mede door het nieuwe beleid van de EU, dat asielzoekers evenredig over de lidstaten wil verdelen. Desondanks komen er nog steeds dagelijks Syrische asielaanvragen binnen (IND, 2018).

Eritrea

Hoewel de Verenigde Naties in 2000 een einde maakten aan de bloederige grensoorlog met Ethiopië, verbeterde de situatie niet voor Eritrea. Het land kent al jaren een totalitair regime. Er is geen vrijheid van meningsuiting, godsdienst en drukpers, en mensenrechten worden op grote schaal geschonden (Pharos, 2016). Volgens VluchtelingenWerk (2017c) is de dienstplicht voor veel Eritreërs een belangrijke reden om het land te willen verlaten. Deze duurt officieel achttien maanden, maar wordt vaak voor onbepaalde tijd verlengt. Wie de dienstplicht ontduikt of deserteert, wordt streng bestraft (Pharos, 2016). Het land uitreizen zonder toestemming van de autoriteiten is strafbaar (Vluchtelingenwerk, 2017c). Soms lukt het Eritreërs toch om hun land te ontvluchten via de buurlanden Sudan en Ethiopië. Vaak reizen ze dan verder naar Libië, om daar per boot de oversteek te maken naar Italië, en vervolgens door te reizen naar Noord-Europa (Ministerie van justitie en veiligheid, 2014). Eritreërs hebben de laatste jaren een groot aandeel in de asielzoekersstroom naar Nederland. Na Syriërs vormen zij de grootste groep asielzoekers (CBS, 2017).

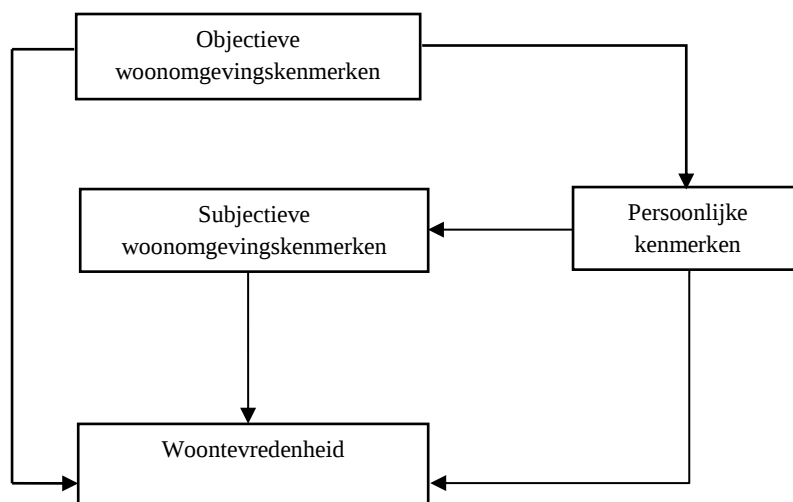
3. Theoretisch kader

3.1 Woontevredenheid

3.1.1 Het concept

Er zijn in de wetenschappelijke literatuur twee conceptuele benaderingen van woontevredenheid te onderscheiden: enerzijds de *doelgerichte benadering* en anderzijds de *actual-aspiration gap benadering*. Bij de doelgerichte benadering wordt ervan uitgegaan dat individuen bepaalde doelen stellen en aanverwante activiteiten hebben om deze doelen te behalen. De mate waarin de huisvesting van individuen faciliteert bij hun gestelde doelen bepaalt de woontevredenheid (Galster, 1987; Canter & Rees, 1982). De actual-aspiration gap benadering gaat ervan uit dat individuen, op basis van hun behoeftes en aspiraties, een ideaalbeeld construeren met betrekking tot de woonsituatie, en dit ideaalbeeld gebruiken bij het beoordelen hun huidige woonsituatie. Wanneer een individu weinig klachten heeft en de huidige woonsituatie in overeenstemming is met de referentiesituatie, dan zal hij tevreden zijn met de woonsituatie. Omgekeerd leidt een discrepantie tussen de huidige- en de referentiesituatie tot ontevredenheid (Galster, 1987). In dit onderzoek wordt aangesloten bij de actual-aspiration gap benadering: er wordt verondersteld dat de vestiging van een azc invloed uitoefent op de mate waarin de woonsituatie van buurtbewoners overeenkomt met hun gewenste woonsituatie.

Volgens Campbell et al. (1976) en Amerigo en Aragonés (1997) wordt woontevredenheid bepaald door zowel objectieve als subjectieve woonomgevingskenmerken. Zodra een individu een waardeoordeel geeft over de objectieve woonomgevingskenmerken worden deze subjectief. Hieruit ontstaat vervolgens een zekere mate van tevredenheid. Bij het maken van deze vertaalslag spelen persoonlijke kenmerken, zoals de huidige situatie, de houding en de vroegere ervaringen van het individu, een belangrijke rol (figuur 2).

Figuur 3: Model van woontevredenheid. Aangepast overgenomen uit Amerigo & Aragonés (2007).

Amerigo en Aragonés (1997) zien woontevredenheid als een belangrijk criterium voor de kwaliteit van leven en als een voorspeller van gedrag. Hiermee bedoelen zij dat wanneer een individu tevreden is met de woonsituatie, zijn gedrag consistent zal zijn met deze houding. Hij zal dan zijn woning en de buurt goed onderhouden, goede relaties hebben met de buren en

deelnemen aan buurtactiviteiten. Speare et al. (1975) stellen dat ontevredenheid met de woonsituatie zorgt voor stress, en dat dit op zijn beurt kan leiden tot copingstrategieën of verhuisgedrag.

3.1.2 Determinanten van woontevredenheid

Zoals beschreven in de voorgaande paragraaf wordt woontevredenheid beïnvloed door objectieve en subjectieve woonomgevingskenmerken. Volgens Galster (1987) gaat het hierbij om kenmerken van de woning en kenmerken van de buurt. Amerigo en Aragonés (1997) noemen nog een derde categorie, namelijk kenmerken van de burens. Naast woonomgevingskenmerken zijn ook persoonlijke kenmerken van invloed op de woontevredenheid. Hieronder worden de determinanten van woontevredenheid per categorie nader toegelicht.

Woning

Volgens Amerigo en Aragonés (1997) brengen mensen gemiddeld 60 tot 90 procent van hun tijd binnenhuis door. Het is daarom niet verwonderlijk dat de woning belangrijk is voor de woontevredenheid. Uit het onderzoek van Pérez et al. (2001) komt naar voren dat de woontevredenheid in de eerste plaats wordt bepaald door de tevredenheid met de woningkenmerken. Met name het oordeel over de ruimte, comfort, hoeveelheid licht en verwarming is van belang. Het gaat hierbij dus niet om de objectieve kenmerken zelf, maar om de subjectieve beleving van deze kenmerken. Dit resultaat ondersteunt de theorie van Campbell et al. (1976) en Amerigo en Aragonés (1997) over het belang van subjectieve kenmerken in de totstandkoming van de woontevredenheid.

Naast deze subjectieve woningkenmerken zijn ook een aantal objectieve kenmerken van invloed op de woontevredenheid. Lu (1999) en Pérez (2001) tonen aan dat de ruimte ook objectief gezien invloed heeft op de woontevredenheid. Pérez et al. (2001) hebben het effect van de beschikbare ruimte in een woning, gemeten aan de hand van het aantal kamers, op de woontevredenheid onderzocht. Zij concluderen dat naarmate de woning meer ruimte biedt de woontevredenheid over het algemeen hoger is. Lu (1999) gebruikt in tegenstelling tot Pérez et al. (2001) geen absolute meting van de beschikbare ruimte, maar een relatieve meting. Hij maakt gebruik van een 'room stress index', waarbij het aantal kamers in een woning wordt afgezet tegen het aantal kamers dat nodig is gebaseerd op de samenstelling van het huishouden. Uit het model van Lu (1999) blijkt dat hoe hoger de room stress index, hoe meer beschikbare ruimte, hoe hoger de woontevredenheid.

Behalve de beschikbare ruimte in de woning, is ook het type woning van belang voor de woontevredenheid. Uit het onderzoek van Diaz-Serrano (2009) komt naar voren dat bewoners van eengezinswoningen over het algemeen meer tevreden zijn dan bewoners van meergezinswoningen. De bewoningsvorm, koop of huur, speelt eveneens een rol. Huiseigenaren hebben doorgaans een hogere woontevredenheid dan huurders (Speare, 1974; Pérez et al., 2001). Verschillende redenen kunnen deze differentiatie duiden. Allereerst is eigenwoningbezit niet alleen een eigendomssituatie; het is ook een houding. Voor veel mensen staat het voor sociale en psychologische zekerheid (Hartkamp, 2012). Daarnaast hebben huiseigenaren meer zeggenschap over de woning (bijvoorbeeld met betrekking tot verbouwingen), en dus meer mogelijkheden om de woning af te stemmen op hun behoeften (Pérez, 2001). Tot slot zijn eigenwoningbezitters eerder geneigd te investeren in sociale relaties met de burens en te participeren in buurtactiviteiten, wat bevorderlijk is voor de woontevredenheid (Balestra & Sultan, 2013).

Buurt

Invloed van de buurt

Bij het achterhalen van de buurtkenmerken die van invloed zijn op de woontevredenheid treedt een probleem op, want wat wordt precies verstaan onder 'buurt'? In eerste instantie wordt het vaak omschreven als een fysieke omgeving (Whitehead, 2003). Ackermans (1970) beschouwt de buurt als een afgebakende ruimte: *"onder buurt moet worden verstaan een door fysieke grenzen (drukke straten, verkeerswegen, waterwegen) bepaalde eenheid van een aantal woonblokken"* (Ackermans, 1970, geciteerd in De Visscher, 2008, p.7). Aldous (1992) legt de nadruk op de publieke voorzieningen die de buurt tot een herkenbare ruimtelijke eenheid maken. Hij stelt dat er een basisschool, eerstelijnsgezondheidszorg, winkels, een kroeg en een horecagelegenheid binnen 900 meter van de woonblokken aanwezig moeten zijn. Kearn en Parkinson (2001) definiëren de buurt als de kleinste ruimtelijke eenheid; het gebied dat zich op vijf tot tien minuten loopafstand van de eigen woning bevindt. Wel benadrukken ze dat de buurt niet zomaar als een begrensde en geïsoleerde ruimte mag worden beschouwd, omdat haar betekenis samenhangt met de ruimtelijke context van de hogere schaalniveaus waarin ze ingebed zit (Kearn en Parkinson, 2001). Weenig et al. (1990) vinden een louter fysieke omschrijving van de buurt ontoereikend, omdat er geen rekening worden gehouden met de subjectieve beleving van individuen en hun gevoel van verbondenheid. Zij stellen dat individuen hun woonblok als buurt kunnen beschouwen, maar het evengoed een wijdere omgeving van de eigen woning kan omvatten waar familie of vrienden wonen. Amerigo & Aragonés (2007) zijn het ermee eens dat de buurt geen vast oppervlak heeft, maar een persoonlijke belevenis is. De buurt moet volgens hun worden beschouwd als een complex en multidimensionaal concept, waarbij zowel fysieke als sociale aspecten een rol spelen. Met betrekking tot de woontevredenheid onderscheiden zij daarom twee soorten buurtkenmerken die van invloed zijn: fysieke buurtkenmerken en sociale buurtkenmerken.

Fysieke buurtkenmerken

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de esthetiek van de buurt invloed heeft op de woontevredenheid. Janssen et al. (2006) concluderen dat een individu prettiger woont wanneer de woningen in de buurt goed onderhouden zijn. Het effect van goed onderhouden woningen in de buurt blijkt zelfs sterker dan het effect van een goed onderhouden eigen woning. Naast de staat van de woningen, is ook de staat van de openbare ruimte van belang. Smalle paden, slechte verlichting, kapot straatmeubilair, slecht onderhouden straten, rommel op straat en ongunstig geparkeerde auto's zijn allemaal factoren die de woontevredenheid negatief beïnvloeden (Pérez et al., 2001; Bergelijk et al., 2008). In Nederland speelt ook het type bebouwing in de buurt een belangrijke rol. In vooroorlogse etagebuurten en vroeg-naoorlogse portiekbuurten is de woontevredenheid vaak lager dan in andere type buurten (Camstra, 1996; Knol, 2012). Volgens Knol (2012) komt dit doordat de woningen hier kleiner en gehoriger zijn, maar ook omdat bewoners de architectuur veelal onaantrekkelijk vinden. Behalve de esthetiek van de buurt, is ook de aanwezigheid van voorzieningen een belangrijke determinant van woontevredenheid. Van Bergelijk et al. (2008) vinden dat voorzieningen meestal positief zijn voor de woontevredenheid, echter moeten ze zich niet te dicht in de buurt van de woning bevinden, omdat ze anders geluidshinder/lawaai overlast kunnen veroorzaken.

Sociale buurtkenmerken

Bij de sociale buurtkenmerken gaat het niet om de tastbare eigenschappen van een buurt, maar om de bewoners en de onderlinge relaties die zij met elkaar hebben. Amerigo & Aragonés (1997) tonen aan dat de mate van deelname aan buurtactiviteiten en de relatie met de buren sterke voorspellers zijn van woontevredenheid. Ten opzichte hiervan blijkt de invloed van fysieke kenmerken maar beperkt. Ook uit het onderzoek van Buys & Miller (2012) komt naar voren dat vooral de sociale buurtkenmerken van belang zijn. De tevredenheid over de sociale contacten in de buurt en het gevoel iedereen in de buurt te kennen benoemen zij als belangrijkste determinanten van woontevredenheid. Lu (1999) concludeert dat het ervaren van overlast een negatieve invloed heeft op de woontevredenheid. Gevoelens van onveiligheid leiden volgens Amerigo & Aragonés (2007) eveneens tot een vermindering van het woongenot.

Onafhankelijk van persoonlijke kenmerken blijkt dat bewoners van buurten met een hoge sociaal economische status meer tevreden zijn met de woonsituatie dan bewoners van buurten met een lage sociaal economische status (Lu, 1999; Harris, 2001). Tolsma et al. (2009) stellen dat men zich in deze buurten meer verantwoordelijk voelt voor de woonomgeving, meer vertrouwen heeft in elkaar en meer sociale contacten heeft in de buurt. Daarnaast vinden Clark et al. (1992) en Bobo & Zubrinsky (1996) dat bewoners van buurten met een hoge concentratie etnische minderheden vaak een lagere woontevredenheid hebben dan bewoners van overwegend witte buurten. De reden hiervoor is onduidelijk. Enerzijds kan het te maken hebben met racisme en etnische voorkeuren (Bobo & Zubrinsky, 1996), en anderzijds kan het komen doordat buurten met een hoge concentratie etnische minderheden vaak geassocieerd worden met criminaliteit, armoede en slechte woningkwaliteit (Van der Laan Bouma-Doff, 2005). Een hoge concentratie van jongeren tussen 10 en 19 jaar heeft eveneens een negatief effect op de woontevredenheid (Ministerie van VROM/WWI, 2009; Wittebrood & Permentier, 2011). Dit komt doordat deze groep relatief vaak betrokken is bij geluidsoverlast, vernieling en vandalisme (Wittebrood & Permentier, 2011). De aanwezigheid van veel ouderen en gezinnen heeft juist een positief effect op de woontevredenheid (Lu, 1999; Parkes et al., 2002). Volgens Visser (2010) zorgen ouderen en gezinnen voor stabiliteit in de buurt, wat op zijn beurt zorgt voor meer binding en onderling contact.

Persoonlijke kenmerken

Persoonlijke kenmerken hebben zowel direct als indirect, via de subjectieve beleving van de woonomgeving, effect op de woontevredenheid (figuur 3). Uit diverse onderzoeken blijkt dat leeftijd een positief effect heeft op de woontevredenheid. Ouderen zijn doorgaans meer tevreden met de woonsituatie dan jongeren (Lu, 1999; Vera-Toscano & Ateca-Amestoy; Balestra & Sultan, 2013; Pannecoucke & De Decker, 2015). Volgens Vera-Toscano en Ateca-Amestoy (2008) komt dit doordat deze groep meer financiële middelen heeft en vaker een eigen woning bezit. Pannecoucke en De Decker (2015) stellen daarnaast dat ouderen hun woning meer als een definitieve verblijfplaats zien en dat het aspect stabiliteit een belangrijke rol speelt. De woontevredenheid neemt toe naarmate iemand langer op een bepaalde woont, omdat de gehechtheid aan de woning en woningomgeving toeneemt door de vertrouwdheid met die plek. Vera-Toscano en Ateca-Amestoy (2008) concluderen dat vrouwen over het algemeen een hogere woontevredenheid hebben dan mannen. Het geslachteffect kan deels worden toegeschreven aan de verschillende rollen in het huishouden, waarbij vrouwen vaker verantwoordelijk zijn voor het huishouden. Roet en Mulder (2010) vinden eveneens verschillen tussen etnische groepen wat betreft

de woontevredenheid. De auteurs stellen echter wel dat etniciteit an sich geen invloed heeft op de woontevredenheid, maar dat dit komt door verschillen in sociaaleconomische status en etnische verschillen in woonvoorkeuren (witte mensen wonen liever in een witte wijk). Wat betreft het effect van inkomen en opleidingsniveau is de literatuur verdeeld. In sommige onderzoeken hangt het inkomen positief samen met de woontevredenheid (Davis & Fine-Davis, 1981; Allen et al., 1985; Lu, 1999; Janssen et al., 2006; Balestra & Sultan, 2013), terwijl het in andere onderzoeken negatief samenhangt met de woontevredenheid (Jagun et al., 1990; Varady et al., 2001). Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat mensen met een hoger inkomen meer keuzevrijheid hebben, maar ook hogere doelen, die juist tot grotere ontevredenheid kunnen leiden. Bovendien kan bij mensen met een lager inkomen een proces van cognitieve dissonantie optreden: vanwege de lage woonlasten, of het besef dat een andere woning niet haalbaar is, kunnen zij toch tevreden zijn met de woonsituatie, ondanks dat de kwaliteit van de woning slecht is (Pannecoucke & De Decker, 2015). Voor opleidingsniveau geldt eveneens dat soms een positief verband wordt gevonden (Davis & Fine-Davis, 1981; Allen, Bentler & Gutek, 1985; Janssen et al. 2006; Balestra & Sultan, 2013), en andere keren een negatief verband (Fischer, 1982; Guest & Wierzbicki, 1999; Varady et al., 2001). Clark et al. (2006) en Gunseuk (2016) tonen aan dat ook het huishoudentype invloed heeft op de woontevredenheid. Gezinnen zonder kinderen (alleenstaanden en koppels zonder kinderen) oordelen doorgaans positiever over hun woonsituatie dan gezinnen met kinderen. Dit kan ermee te maken hebben dat kinderloze gezinnen mobieler zijn en minder gebonden aan de directe omgeving, waardoor zij wellicht minder frustraties hebben (Pannecoucke & De Decker, 2015).

3.2 Buurtveranderingen door azc's

Buurtveranderingen worden door Bolt et al. (2008) gedefinieerd als veranderingen in de fysieke, economische en sociale karakteristieken van een buurt. Dit kunnen zowel zichtbare objectieve als subjectieve veranderingen zijn. Wanneer er een negatieve verandering van de buurtkarakteristieken plaatsvindt wordt er gesproken van buurtverval (Bolt et al, 2008). De vestiging van een azc kan diverse buurtveranderingen teweeg brengen. Allereerst kan het de fysieke omgeving veranderen. Dit is het geval als de opvanglocatie niet wordt gevestigd in een bestaand pand, maar hiervoor een nieuw gebouw wordt gerealiseerd. Daarnaast kan ook de sociale karakteristieken van een buurt beïnvloeden. Met de vestiging van een azc wordt een buurt etnisch diverser. Volgens Putnam (2007) zorgt een toename van etnische diversiteit voor verminderde sociale cohesie in een buurt. Met gegevens uit de Verenigde staten toont hij aan dat wanneer de etnische diversiteit in een buurt toeneemt, de solidariteit afneemt, het vertrouwen tussen buurtbewoners minder wordt en het aantal vriendschappen afneemt. Dit gebeurt zelfs binnen de eigen etnische groep. Putnam (2007) noemt dit verschijnsel *hunkering down*. Verschillende onderzoekers hebben gekeken of de hypothese van Putnam ook opgaat voor Nederland (Lancee en Dronkers, 2008; Gijsberts et al., 2010 en Huijts et al., 2013). Hier komt geen eenduidige conclusie uit naar voren. Lancee en Dronkers (2008) ondersteunen de hypothese van Putnam. Uit hun onderzoeksbevindingen komt naar voren dat het onderlinge contact bij zowel allochtonen als autochtonen afneemt in etnisch gemende wijken. Dit effect blijft bestaan als wordt gecorrigeerd voor economische achterstanden en individuele kenmerken. Ook geven zij aan dat etnische diversiteit een negatieve invloed heeft op het vertrouwen in de burens en in de buurt. Gijsberts et al. (2010) komen eveneens tot de conclusie dat etnische diversiteit leidt tot minder onderling contact, echter vinden zij geen effect op andere vormen van sociale cohesie. Volgens Gijsberts et al. (2010) heeft etnische diversiteit geen invloed op het vertrouwen, de mate waarin mensen zich via vrijwilligerswerk inzetten voor anderen of het geven

van informele hulp. In tegenstelling tot Lancee en Dronkers (2008) en Gijsberts et al. (2010) vinden Huijts et al. (2013) geen negatief effect van etnische diversiteit op onderling contact.

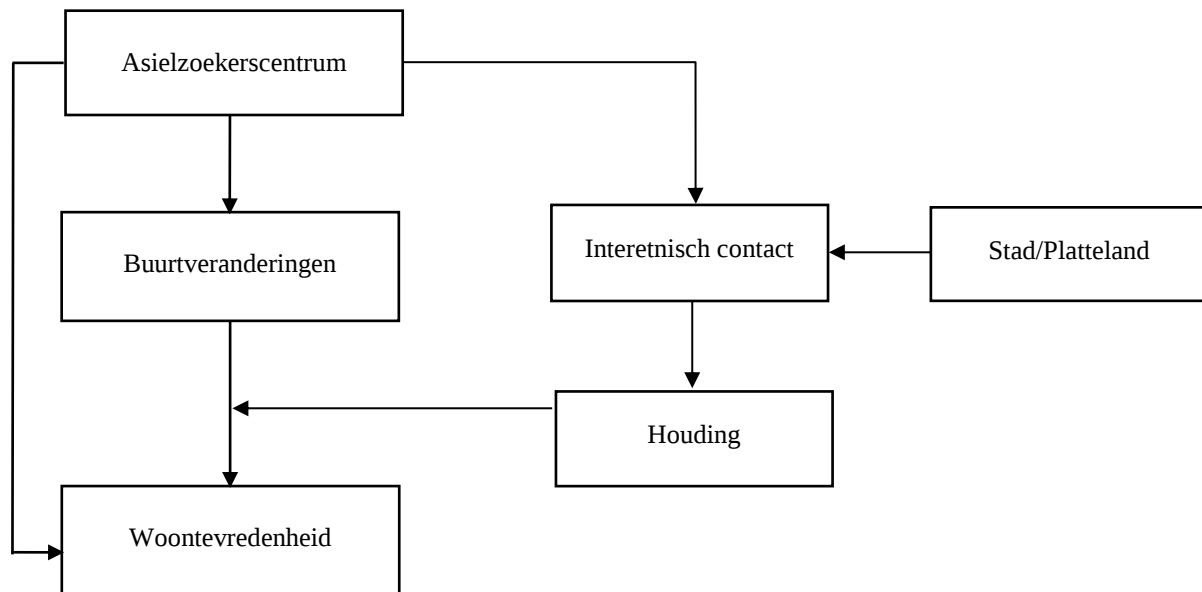
De Boom et al. (2010) hebben onderzocht of er een relatie is tussen asielmigratie en criminaliteit. Zij vinden dat legale asielzoekers (erkende asielzoekers en asielzoekers in procedure) vaker betrokken zijn bij criminaliteit dan autochtone Nederlanders, maar minder vaak dan andere grote minderheidsgroepen zoals Antillianen en Marokkanen. Illegale asielzoekers blijken het vaakst betrokken bij criminaliteit. Volgens Engbertsen et al. (2002) is bij deze groep vaak sprake van 'overlevingscriminaliteit'. Illegale asielzoekers krijgen geen publieke ondersteuning. Criminele activiteiten als diefstal, winkeldiefstal of inbraak zijn voor hen een belangrijke inkomstenbron. Leerkes (2009) relateert het idee van overlevingscriminaliteit. Hij concludeert uit zijn interviews met illegale asielzoekers dat zij niet zozeer stabiele feiten plegen voor hun directe fysieke overleven, maar om andere redenen, zoals niet afhankelijk willen zijn van anderen, bij willen dragen aan de begrafenis kosten van een overleden familielid of geld willen verzamelen voor een bruiloft (Leerkes, 2009). Braam et al. (1999) en Hoogenboezem en Brandsen (2006) hebben onderzoek gedaan naar middelengebruik onder asielzoekers. Uit beide studies blijkt dat problematisch middelgebruik onder deze groep veel voorkomt. Volgens Braam et al. (1999) worden asielzoekers regelmatig geconfronteerd met lange procedures, waardoor zij uitzichtloosheid gaan ervaren. Dit leidt er vaak toe dat zij alcohol of drugs gaan gebruiken. Traumatische ervaringen en negatieve beslissingen zijn volgens hen eveneens redenen voor asielzoekers om middelen te gaan gebruiken. Hoogenboezem en Brandsen (2006) vinden dat het drugsgebruik van asielzoekers niet alleen binnen de azc's plaatsvindt, maar ook in de openbare ruimte, waardoor zij buurtbewoners tot last kunnen zijn. Volgens Boekhoorn en Speller (2006) kan de criminele- en drugsoverlast veroorzaakt door asielzoekers bijdragen aan onveiligheidsgevoelens bij buurtbewoners.

3.3 Houdingen tegenover asielzoekers

Uit diverse onderzoeken blijkt dat de houding van een individu ten aanzien van asielzoekers bepalend is voor de mate waarin hij hinder ervaart van een azc. Een houding is een geneigdheid om op min of meer constante wijze te reageren op personen, situaties, toestanden of ideeën (Verschaffel, 1995). Het hebben van een negatieve houding tegenover asielzoekers leidt tot meer hinderbeleving van een azc en een grotere aantasting van het woongenot (Meireman et al., 2004; Van Gorp, 2006 en Zorlu, 2017). In de wetenschappelijke literatuur is veel aandacht besteed aan hoe houdingen ten aanzien van asielzoekers worden gevormd (Meireman et al., 2004; Pedersen et al., 2005; Pettigrew & Tropp, 2006; Croston & Pedersen, 2013). Volgens Pedersen et al. (2005) en Croston en Pedersen (2013) zijn *false beliefs* een belangrijke veroorzaker van een negatieve houding. Pedersen et al. (2005) definiëren *false beliefs* als het accepteren van bepaalde onjuiste feiten. Een individu met veel *false beliefs* heeft vaak een negatieve houding ten aanzien van asielzoekers. Croston en Pedersen (2013) concluderen in hun onderzoek dat plattelandsbewoners vaak negatiever tegenover asielzoekers staan dan stedelingen. Als verklaring hiervoor geven zij dat plattelandsbewoners doorgaans weinig mensen kennen met een andere etniciteit. Plattelandsbewoners baseren hun mening daarom eerder op *false beliefs* en wat zij van anderen horen in plaats van op directe kennis. Deze opvatting sluit aan op de contacthypothese van Pettigrew en Tropp (2006). De contacthypothese gaat ervan uit dat negatieve beeldvorming optreedt als gevolg van het ontbreken van contact tussen etnische groepen. Ook Meireman et al. (2004) vinden ondersteuning voor de contacthypothese. Zij hebben longitudinaal onderzoek gedaan naar veranderingen in de houding ten aanzien van asielzoekers bij omwonenden van azc's. Uit hun onderzoeksbevindingen komt naar

voren dat de houding positiever wordt naarmate het azc langer in de buurt is gevestigd. De respondenten in hun onderzoek hadden voor de vestiging van het azc en vlak nadat de vestiging over het algemeen een negatieve houding, maar naarmate het azc er langer stond en zij meer contact kregen met de asielzoekers, werd hun houding positiever. Naast false beliefs zijn nationalisme, vooroordelen en gevoel van eigenwaarde belangrijke veroorzakers van een negatieve houding ten aanzien van asielzoekers (Pedersen et al., 2005; Pettigrew & Tropp, 2006; Croston & Pedersen, 2013).

3.4 Conceptueel model

Figuur 3: Conceptueel model: de invloed van een azc op de woontevredenheid van buurtbewoners. Bron: eigen bewerking

In bovenstaand conceptueel model worden de belangrijkste concepten en hun onderlinge relaties weergegeven. Uit de literatuur komt naar voren dat de komst van een azc buurtveranderingen teweeg kan brengen. Het is niet alleen een fysieke ingreep, maar kan ook de sociale structuur van een buurt beïnvloeden. In de eerste plaats neemt de etnische diversiteit toe, waardoor de sociale cohesie kan verminderen. Daarnaast kan het leiden tot een toename van de ervaren overlast en subjectieve onveiligheid in de buurt. Buurtbewoners kunnen hierdoor minder tevreden zijn over de buurt, waardoor hun woontevredenheid kan afnemen. De houding die een individu heeft ten aanzien van asielzoekers is bepalend voor de mate waarin hij hinder ondervindt van een azc. Plattelandsbewoners staan vaak negatiever tegenover asielzoekers dan stedelingen, omdat zij minder contact hebben met mensen van een andere etniciteit en hun mening eerder baseren op false beliefs. Dit kan betekenen dat het negatieve effect van een azc op de woontevredenheid sterker is bij bewoners van plattelandsbuurtten dan bij bewoners van stedelijke buurten. Wanneer een azc ergens langer is gevestigd, en het contact tussen asielzoekers en buurtbewoners toeneemt, zal de houding van buurtbewoners positiever worden. Het kan daarom zijn dat het negatieve effect van een azc op de woontevredenheid slechts tijdelijk is.

4. Methodologie

4.1 Onderzoeksopzet

Om inzicht te krijgen in de invloed van een azc op de woontevredenheid van buurtbewoners wordt een experimenteel onderzoek opgezet. In een experiment wordt de uitkomst bij een groep personen die een interventie ondergaat vergeleken met de uitkomst in een controlegroep die de desbetreffende interventie niet ondergaat (Wittebrood en Permentier, 2011). In een *zuiver experiment* worden de proefpersonen willekeurig toegewezen aan de experimentele- en controlegroep. Dit garandeert dat er vooraf geen systematisch verschil bestaat tussen de groepen (Weijnen, 2012). Aangezien in dit onderzoek geen randomisatie plaatsvindt, het feit of iemand deel uitmaakt van de experimentele- of controlegroep wordt namelijk bepaald door de buurt waar men woon, is er sprake van een *quasi-experiment* (Weijen, 2012). Om er voor te zorgen dat de groepen toch vergelijkbaar zijn, wordt gebruik gemaakt van *propensity score matching*. Deze techniek is in 1983 geïntroduceerd door Rosenbaum en Rubin en wordt sindsdien in verschillende wetenschappelijke disciplines toegepast, van geneeskunde tot geografie. Bij propensity score matching worden de experimentele- en controlegroep gematcht op basis van de geschatte kans om de interventie te krijgen, ook wel de *propensity score* genoemd. De uitvoering hiervan wordt verder toegelicht in hoofdstuk 5 (Data).

4.2 Definitie buurt

De buurtindeling die in dit onderzoek wordt gebruikt is gebaseerd op viercijferige postcodegebieden. Dit zijn gebieden waarin het cijfergedeelte van de postcode van de adressen hetzelfde is. Naast het viercijferige postcodegebied wordt ook de CBS-buurtindeling regelmatig gebruikt in onderzoek naar buurteffecten. Deze indeling is gebaseerd op de indeling die gemeenten zelf hanteren. De CBS-buurtindeling is fijnmaziger dan het postcodegebied en volgt de sociaal-geografische afbakeningen van een buurt beter (Gijsberts et al., 2010). Toch wordt in dit onderzoek, om praktische redenen, van het gebruik van de CBS-buurtindeling afgezien. Ten eerste is bij deze indeling de omvang van een buurt erg variabel. Dit is namelijk afhankelijk van de grootte van de gemeente (Gijsberts et al., 2010). De buurten zijn hierdoor onderling niet goed te vergelijken. Daarnaast verandert de CBS-buurtindeling regelmatig als gevolg van herindelingen of grenswijzingen (CBS, 2017b). Dit maakt het lastig om ontwikkelingen in een buurt over meerdere jaren te volgen.

4.3 Dataomschrijving

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag wordt gebruikt gemaakt van bestaande datasets, namelijk het Woningbehoefte onderzoek (WBO), het Woononderzoek Nederland (WoON), het Systeem Woningvoorraad (Syswov), Kerncijfers vier positiepostcodegebieden (PCR), en de Leefbaarometer. Met de gegevens uit het WBO en het woON worden de afhankelijke variabele woontevredenheid en de persoons- en woninggebonden controlevariabelen geconstrueerd. De data uit het Syswov, PCR en de Leefbaarometer wordt gebruikt voor de buurtgebonden controlevariabelen. Hieronder volgt een toelichting op de datasets.

4.3.1 WBO en WoON

Het WBO was een grootschalig landelijk onderzoek gericht op het verkrijgen van inzicht in de huisvestingssituatie, woontevredenheid en verhuisgedrag van de Nederlandse bevolking op

viercijferig postcodeniveau (SCP, 2017a). Het werd vanaf 1964 tot en met 2002 elke vier jaar uitgevoerd. Voor de dataverzameling werd gebruikt gemaakt van een mondelinge vragenlijst. Vanaf 1998 werd deze computerondersteund (CAPI). In het WBO 2002 werd een 'mixed mode' benadering gehanteerd, wat betekende dat de respondent kon kiezen tussen een computerondersteunde mondelinge vragenlijst (CAPI), een telefonisch interview (CATI), of een vragenlijst via internet (CAWI) (SCP, 2017a). In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van het WBO 1998 en het WBO 2002. De focus ligt namelijk op azc's die in deze periode zijn opgericht. In 2006 is het WBO overgegaan in het woON, waarin het geïntegreerd is met de Kwalitatieve Woning Registratie (KWR) (SCP, 2017a). Sindsdien wordt het onderzoek elke drie jaar herhaald. De bevindingen uit het woON 2006 worden ook gebruikt aangezien een aantal azc's uit de onderzoeksperiode nog operationeel waren in 2006.

4.3.2 Syswov

Het Syswov is een rekenmodel dat een inschatting geeft van de omvang en samenstelling van de Nederlandse woningvoorraad. Daarnaast biedt het informatie over de verdeling naar bouwjaarklassen, woninggrootteklassen en eigendomsverhouding (Datawonen, 2017). De basis van het model is het resultaat van de Volktelling van 1971. Het Syswov wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van door het CBS aangeleverde informatie over woningvoorraadmutatie. Sinds 1998 is de data beschikbaar op viercijferig postcodeniveau (Rijksoverheid, 2017b). Aangezien er gebruik wordt gemaakt van metingen van de woontevredenheid over de jaren 1998, 2002 en 2006, worden alleen de gegevens uit het Syswov 1998, 2002 en 2006 meegenomen in de analyses.

4.4.3 PCR

Het PCR bestand van het CBS bevat informatie over geografie, demografie, woningen en inkomens per postcodegebied vanaf het jaar 1993 (CBS, 2006). Deze gegevens worden verkregen uit onder andere de Structuurtelling Gemeentelijke Basisadministratie (GBA), CBS/TOP-grenzen, Statistiek Waardering Onroerende Zaken, Regionaal Inkomensonderzoek, Bedrijven in Nederland, de woningvoorraad en het Geografisch Basisregister (SCP, 2017b). Ook voor het PCR geldt dat enkel de data uit 1998, 2002 en 2006 wordt meegenomen.

4.3.4 Leefbaarometer

De Leefbaarometer geeft de leefbaarheidsituatie en de leefbaarheidontwikkeling van alle woongebieden in Nederland weer, waarbij ingezoomd kan worden tot op het straatniveau. (BZK, 2017a). In de Leefbaarometer wordt leefbaarheid gedefinieerd als *"de mate waarin de omgeving aansluit bij de eisen en wensen die er door de mens aan worden gesteld."* (Ministerie van BZK, 2017b) Om te bepalen hoe een gebied scoort op de Leefbaarometer wordt gebruik gemaakt van 100 objectieve indicatoren. Deze indicatoren zijn onderverdeeld in vijf dimensies: Woningen, Bewoners, Voorzieningen, Veiligheid en Fysieke Omgeving (BZK, 2017b). De Leefbaarometer bevat data over de jaren 1998, 2002, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014. Wederom geldt dat alleen de gegevens uit 1998, 2002 en 2006 worden gebruikt.

4.4 Data-analyse

4.4.1 Difference-in-differences

In de literatuur worden diverse methodes gebruikt voor het vaststellen van de effecten van interventies. Zo maken Permentier et al. (2013) in hun onderzoek naar de effectiviteit van Krachtwijkenbeleid een directe vergelijking tussen de nametingen van hun experimentele- en controlegroep. Dit wordt ook wel de *posttest only methode* genoemd. Waldinger (2010) raadt het gebruik van deze methode af, omdat er volgens hem een grote kans op bias is. Dit komt omdat er geen rekening wordt gehouden met niet-geobserveerde verschillen tussen de beide groepen, die resulteren in een aanhoudend verschil in de uitkomsten. De Ruyver et al. (2007) hanteren een andere methode in hun onderzoek naar de effectiviteit van een alternatieve afdoening voor drugsgebruikers, namelijk de *pretest-posttest methode*. Hierbij worden de voor- en nametingen van de experimentele groep vergeleken. Volgens Waldinger (2010) is bij deze methode evengoed kans op bias, omdat de effecten van de interventie hiermee niet kunnen worden afgezonderd van de effecten van trends die eveneens invloed hebben op de uitkomsten. Indien één van deze twee methoden wordt gebruikt, levert dat dus waarschijnlijk een onvalide evaluatie op. Er is daarom gekozen voor een andere strategie, namelijk *difference-in-differences*. Deze methode meet het verschil in uitkomsten tussen de experimentele- en de controlegroep vóór de interventie en ná de interventie. Hierdoor worden de eerdergenoemde biases vermeden en kan het causale effect van de vestiging van een asielzoekerscentrum op de woontevredenheid wel worden gemeten (Waldinger, 2010). Voor het analyseren van de data wordt gebruik gemaakt van stapsgewijze lineaire regressies. Het basismodel dat wordt gebruikt voor de eerste regressie ziet er als volgt uit:

$$Y = \alpha + \beta_1 VOOR + \beta_2 VOORTREND + \beta_3 NA + \beta_4 NATREND + \beta_5 JAAR + \varepsilon \quad (1)$$

Hierin is Y de woontevredenheid. De variabelen VOOR, NA, TREND VOOR en TREND NA, vormen samen de x-variabele. VOOR is een dummyvariabele die kijkt of de respondent zich in een experimentele buurt (waarde 1) of een controlebuurt (waarde 0) bevindt. Onder de experimentele buurten vallen buurten waar in de periode 1998-2002 een azc is gevestigd. Met behulp van deze variabele kunnen de effecten op de woontevredenheid voor de komst van het azc worden gemeten. De variabele VOOR TREND bestaat uit het verschil in maanden tussen de vestiging van het azc en de voormeting. Deze variabele geeft weer hoe de woontevredenheid zich ontwikkelt voor de komst van het azc. Een positieve coëfficiënt geeft aan dat de woontevredenheid toeneemt in elke maand voor de vestiging van het azc, en een negatieve coëfficiënt geeft aan dat de woontevredenheid afneemt. Door deze variabele op te nemen in het model kan rekening worden gehouden met eventuele anticipatie-effecten. Het kan namelijk zijn dat de woontevredenheid al vermindert op het moment dat de komst van een azc wordt aangekondigd. NA is een interactievariabele die de waarde 1 krijgt wanneer de respondent zich in een experimentele buurt bevindt en wanneer de meting na de vestiging van het azc heeft plaatsgevonden. Hiermee kan het effect op de woontevredenheid na de komst van het azc worden vastgesteld. De variabele NA TREND bestaat uit het verschil in maanden tussen de vestiging van het azc en het meetmoment als NA de waarde 1 heeft. Met deze variabele kan de ontwikkeling van de woontevredenheid na de vestiging van het azc worden gevolgd. De laatste variabele in het model, JAAR, geeft de jaardummy's weer. α , β_1 , β_2 , β_3 , β_4 en β_5 zijn parameters die moeten worden geschat. ε geeft de foutterm weer.

In het basismodel wordt gecontroleerd voor jaar fixed-effects. Om de woontevredenheid beter te kunnen verklaren worden in het tweede model ook een aantal individuele- (IND), woning- (WO) en buurtkenmerken (BU) toegevoegd:

$$Y = \alpha + \beta_1 VOOR + \beta_2 VOORTREND + \beta_3 NA + \beta_4 NATREND + \beta_5 JAAR + \beta_6 IND + \beta_7 WON + \beta_8 BU + \varepsilon \quad (2)$$

Bij het tweede model kan het probleem van omitted variable bias zich voordoen. Er wordt namelijk geen rekening met onobserveerbare kenmerken die van belang kunnen zijn voor het verklaren van de woontevredenheid. Als deze kenmerken correleren met de verklarende variabelen dan kan het effect van de verklarende variabelen op de woontevredenheid niet goed worden geschat. Er kan dan namelijk geen onderscheid worden gemaakt tussen het effect van de verklarende variabelen en het effect van de onobserveerbare kenmerken. Hierdoor kunnen biased coëfficiënten ontstaan die hoger of lager zijn dan ze in werkelijkheid zijn. Door buurt-fixed effects in het model op te nemen kan worden gecorrigeerd voor onobserveerbare kenmerken en wordt de omitted variable bias verminderd. In het derde model zijn buurt-fixed effects (BFE) toegevoegd door een dummyvariabele te maken van het postcodegebied waar de respondent zich in bevindt:

$$Y = \alpha + \beta_1 VOOR + \beta_2 VOORTREND + \beta_3 NA + \beta_4 NATREND + \beta_5 JAAR + \beta_6 IND + \beta_7 WON + \beta_8 BU + \beta_8 BFE + \varepsilon \quad (3)$$

4.4.2 Mediatie-analyse

Als aanvulling op de difference-in-differences-analyse wordt een mediatie-analyse uitgevoerd. Hiermee wordt onderzocht of het effect van een azc op de woontevredenheid wordt gemedieerd door de sociale cohesie, subjectieve veiligheid en ervaren overlast in een buurt. Het regressiemodel voor de mediatie-analyse ziet er als volgt uit:

$$Y = \alpha + \beta_1 VOOR + \beta_2 VOORTREND + \beta_3 NA + \beta_4 NATREND + \beta_5 JAAR + \beta_6 IND + \beta_7 WON + \beta_8 BU + \sum_{i=1}^3 \beta_{9i} M + \beta_{10} BFE + \epsilon$$

Dit model is vergelijkbaar met model 3, alleen bevat het ook de drie mediërende variabelen (M). Wanneer de coëfficiënt van NA uit mediatiemodel kleiner is dan de coëfficiënt van NA uit model 3 wijst dit op mediatie, aangezien de mediërende variabelen dan een deel van het effect van een azc op de woontevredenheid lijken te verklaren. De mediatie-effecten of indirecte effecten kunnen zodoende worden berekend door deze twee coëfficiënten van elkaar af te trekken. Om te testen op significantie wordt het verschil gedeeld door de standaardfout van het verschil en vergeleken met een standaard normale verdeling. Deze methode staat ook wel bekend als de *difference-in-coefficients methode* (Judd & Kenny, 1981).

4.4.3 Chow-test

Uit de literatuur komt naar voren dat plattelandsbewoners doorgaans een negatievere houding hebben ten aanzien van asielzoekers dan stedelingen. Dit kan betekenen dat dat het negatieve effect van een azc op de woontevredenheid sterker is bij bewoners van plattelandsbuurtten dan bij bewoners van stedelijke buurten. Om dit na te gaan wordt de dataset in tweeën gesplitst. In de eerste dataset bevinden zich alleen de landelijke buurten¹, en in de tweede dataset alleen de stedelijke buurten. Er worden twee regressiemodellen geschat die analoog zijn aan model 3. Deze regressies vormen de basis voor een Chow-test. De nulhypothese hiervan luidt dat de coëfficiënten hetzelfde zijn voor de landelijke en de stedelijke buurten.

5. Data

5.1 Selectie experimentele buurten

Via het COA is een bestand verkregen waar een overzicht in staat van alle opvanglocaties die zij ooit hebben opgericht. In dit bestand staat voor elke opvanglocatie beschreven waar het was gevestigd, wanneer het werd geopend en gesloten, wat voor type opvang het betrof en hoeveel plaatsen het bood (COA, 2017f). Op basis van deze lijst is een selectie gemaakt van experimentele buurten. Daarbij is gelet op de volgende criteria:

Onderzoekperiode

Aangezien in dit onderzoek wordt gefocust op de periode tussen 1998 en 2002, zijn buurten geselecteerd waar in die tijd een azc is gevestigd. Vanwege de keuze voor een difference-in-differences analyse is het bovendien van belang dat er voor de buurten een voor- en nameting van de woontevredenheid voorhanden is. De resultaten uit het WBO 1998 worden gebruikt voor de voormeting en die uit het WBO 2002 voor de nameting. Het veldwerk van het WBO 1998 vond plaats tussen november 1997 en april 1999, en van het WBO 2002 tussen april 2002 en februari 2003. Zodoende zijn buurten geselecteerd waar:

- Tussen april 1999 en april 2002 een azc is gevestigd en waar dit azc nog operationeel was in februari 2003.

Of waar:

- Voor april 1999 een azc is gevestigd, maar waar de dataverzameling voor het WBO 1998 voornamelijk voor de vestiging van het azc heeft plaatsgevonden;
- Na april 2002 een azc is gevestigd, maar waar de dataverzameling voor het WBO 2002 voornamelijk na de vestiging van het azc heeft plaatsgevonden;
- Het azc voor februari 2003 is gesloten, maar waar de dataverzameling voor het WBO 2002 voornamelijk daarvoor heeft plaatsgevonden.

¹ Hier is de definitie van het CBS gehanteerd. Volgens het CBS is er sprake van een landelijke buurt als de omgevingsadressendichtheid minder dan 1000 adressen per vierkante kilometer telt.

Het type buurt

In dit onderzoek wordt gekeken naar de invloed van een azc op de woontevredenheid van buurtbewoners. Het is daarom van belang dat alleen woonbuurten worden geselecteerd. Om de functie van de buurten te bepalen, is gebruik gemaakt van gegevens uit het PCR. Aan de hand van het aantal inwoners, woningen en bedrijven is een inschatting gemaakt of een buurt een woonbuurt is of niet.

De opvangcapaciteit van het azc

Er is eveneens gelet op de opvangcapaciteit van het azc. Buurten met azc's met minder dan 100 opvangplaatsen zijn niet meegenomen, omdat bij zulke kleine aantallen geen substantiële veranderingen van de woontevredenheid worden verwacht. Uit een analyse van nieuwsberichten blijkt namelijk dat buurtbewoners over het algemeen weinig bezwaar hebben tegen de komst van een kleine opvanglocatie. De weerstand richt zich voornamelijk op de grote azc's (BnDeStem, 2014; NRC, 2014; DVHN, 2016; Trouw, 2016).

Het aantal waarnemingen

Tot slot is gekeken of de buurten in de datasets van het WBO voldoende waarnemingen hebben om betrouwbare uitspraken te kunnen doen op buurtniveau. Aangezien er wordt onderzocht hoe de woontevredenheid op buurtniveau verandert door de vestiging van een azc, moeten de steekproeven uit het WBO 1998 en het WBO 2002 een goede afspiegeling vormen voor de populatie in de buurt. Volgens Goethals & Fijnaut (1999) is dit het geval bij 30 of meer waarnemingen.

Uiteindelijk bleken 38 buurten aan alle criteria te voldoen. Onder deze 38 buurten bevinden zich een aantal waar het azc nog operationeel was ten tijde van het veldwerk van het woON 2006 (tussen september 2005 en maart 2006). Na controle op voldoende waarnemingen, bleek dat voor 7 buurten ook de data uit het woON 2006 nog kan worden gebruikt. De nameting van deze buurten bestaat zodoende uit gegevens over de jaren 2002/2003 en 2005/2006. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de experimentele buurten.

Tabel 1: Experimentele buurten

Postcode - buurt	Azc	Openingsdatum	Sluitingsdatum	Capaciteit	Aantal inwoners postcode
8501 - Joure	Joure	9-3-1998	6-15-2003	400	10235
6826 - Presikhaaf	Arnhem-Presikhaaf	2-11-1999	5-31-2004	200	9085
7731 - Ommen	Ommen	2-11-1999	7-31-2003	600	4895
8061 - Hasselt	Hasselt	5-25-1999	7-31-2003	260	4045
1067 - Geuzenveld-Eendracht-Lutkemeer	Amsterdam-Osdorp	10-25-1999	11-30-2003	350	5605
9981 - Uithuizen	Uithuizen	12-16-1999	8-31-2003	300	5500
4462 - Goes	Goes, De Schans	2-1-2000	7-26-2003	100	2490
4541 - Sluiskil-oost	Sluiskil, Hotel Sluiskil	2-3-2000	7-31-2003	200	6800
3533 - Oog in Al*	Utrecht	2-7-2000	-	450	10385
7151 - Eibergen-west	Eibergen	4-17-2000	8-21-2003	325	7545
9301 - Roden	Roden	4-19-2000	4-30-2004	600	11880
9951 - Winsum	Winsum	5-22-2000	1-21-2005	400	7505
7891 - Klazienaveen	Klazienaveen	6-26-2000	2-25-2005	350	11560
9251 - Burgum*	Burgum	7-17-2000	-	450	9145

1083 - Buitenbeldert-oost	Amsterdam-De Klencke	8-7-2000	9-29-2004	230	5960
4105 - Hoge Prijs-Parijsch	Culemborg	8-7-2000	6-30-2005	400	6625
2352 - Zijlkwartier	Leiderdorp	9-4-2000	9-4-2002	600	7290
3781 - Voorthuizen	Voorthuizen	11-1-2000	6-30-2004	500	9260
6921 - Duiven-Noord	Duiven	12-1-2000	11-7-2003	350	13590
7207 - De Leesten	Zutphen	12-14-2000	9-30-2003	400	4310
4335 - Stroomenvijk-Toorenvliedt-Het Zand*	Middelburg	2-1-2001	10-31-2011	500	6610
1095 - Indische buurt-Zeeburg	Amsterdam-Zeeburg	2-6-2001	7-31-2005	380	9980
3235 - Rockanje	Rockanje	2-9-2001	2-21-2003	120	6695
7314 - Spainkbos-Sprengenbos*	Apeldoorn-NoordWest	3-1-2001	9-15-2012	200	6535
9665 - Oude Pekela*	Oude Pekela	3-20-2001	10-1-2017	500	8355
7323 - Zuidbroek*	Apeldoorn-Zuidbroek	3-28-2001	1-31-2006	500	9250
8701 - Bolsward	Bolsward, AVO Bolsward	4-1-2001	2-27-2004	225	8120
6991 - Rheden	Rheden	5-8-2001	11-30-2005	350	7395
6221 - Heugemerveld-Wuck	Maastricht	6-5-2001	7-6-2005	340	7705
3341 - Kruiswiel	Hendrik Ido Ambacht	6-19-2001	12-30-2004	500	7175
7009 - Bezelhorst-Ijkenberg*	Doetinchem	7-2-2001	9-30-2006	400	7520
3331 - Zwijndrecht	Zwijndrecht	7-9-2001	7-8-2004	110	10470
9471 - Zuidlaren-Westlaren	Zuidlaren	9-3-2001	11-30-2005	400	5910
9722 - Helpman-oost-Villabuurt-oost	Groningen-Eugeria	11-7-2001	3-15-2003	325	7485
1187 - Bovenkerk-Westwijk	Amstelveen	12-10-2001	3-31-2005	350	11650
1566 - Langeheut	Assendelft	1-15-2002	12-31-2003	500	9970
2515 - Binckhorstlaan	Den Haag; Jerusalem Stichting	3-4-2002	3-5-2003	600	8675
7944 - Koedijkslanden-Meppel-zuid	Meppel	8-1-2002	2-29-2004	600	6715

* Experimentele buurten waarvan de nameting bestaat uit gegevens over de jaren 2002/2003 en 2005/2006.

5.2 Selectie controlebuurten

Nadat de experimentele buurten zijn geselecteerd, zijn deze gekoppeld aan controlebuurten. Dit is gedaan aan de hand van propensity score matching. Deze techniek wordt in drie stappen uitgevoerd (Starks, 2014). De eerste stap is het schatten van de propensity score met behulp van een logistisch regressiemodel:

$$P(Y = 1 | X_1, \dots, X_p) = \frac{\exp(\alpha + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p)}{1 + \exp(\alpha + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p)}$$

Hierin is P de propensity score. Y is een dummyvariabele die de waarde 1 aanneemt voor de experimentele groep en 0 voor de controlegroep. De X-variabelen zijn metingen waarvan wordt verondersteld dat zij zowel invloed hebben op de kans dat een eenheid tot de experimentele groep behoort als op de uitkomsten (Starks, 2014). Bij het identificeren van deze variabelen diende zich een probleem aan; er is namelijk geen duidelijke relatie tussen buurtkenmerken en de vestiging van een azc. Bij het realiseren van opvanglocaties is het COA afhankelijk van het aanbod van gemeenten. Deze liggen daardoor verspreid over het hele land. Het COA heeft wel een aantal randvoorwaarden voor de opvanglocaties, zowel met betrekking tot het complex als de ligging (paragraaf 2.4), maar deze sluiten niet aan op de beschikbare data op viercijferig postcodeniveau over het jaar 1998. Als oplossing is gekozen om kenmerken te gebruiken waarvan bekend is dat zij invloed hebben op de kans dat er een ingreep in de buurt plaatsvindt en op de woontevredenheid.

Het gaat hier om kenmerken met betrekking tot de woningvoorraad, de bevolkingssamenstelling en de sociaal-economisch status (Ministerie van VROM/WWI, 2009; Visser, 2010; Wittebrood & Permentier, 2011; Permentier et al., 2013). Deze gegevens zijn, via het PCR, SCP en Syswonen, wel beschikbaar. In tabel 2 wordt een overzicht gegeven van de matchingsvariabelen.

Tabel 2: Matchingsvariabelen

Categorie	Variabele
Woningvoorraad	% huurwoningen
	% meergezinswoningen
	% vooroorlogse woningen
	% naoorlogse woningen
Bevolkingssamenstelling	% inwoners met lage inkomens
	% jongeren
	% ouderen
	% niet westerse allochtonen
	% westerse allochtonen
Sociaal-economische status	% gezinnen
	Factorscore sociale status

De volgende stap is om de experimentele groep op basis van hun propensity score te koppelen aan een controlegroep (Starks, 2014). In dit onderzoek is dat gedaan aan de hand van *nearest neighbor matching*. Dit wil zeggen dat de experimentele buurten zijn gekoppeld aan buurten waar geen azc's zijn gevestigd, maar waarvan de propensity score het dichtst bij de eigen score ligt. Het koppelen is gebeurd zonder teruglegging, oftewel een buurt kon niet meerdere keren aan een andere buurt worden gekoppeld. In het geval dat er twee of meer even goede matches waren (*ties*), vond de selectie van de match willekeurig plaats.

De laatste stap is het controleren van de kwaliteit van de matching. Er mogen na de matching geen verschillen zijn tussen de experimentele- en de controlegroep in de verdeling van de matchingsvariabelen (Starks, 2014). Om dit te controleren is een t-toets uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn weergegeven in tabel 3. Er is te zien dat de experimentele- en de controlebuurten voor de matching significant van elkaar verschilden in het aandeel westerse allochtonen en het aandeel ouderen, en dat deze verschillen naderhand niet meer aanwezig zijn. Dit betekent dat er een goede matching is gerealiseerd.

Tabel 3: Vergelijking experimentele- en controlebuurten

	Voor de matching				Na de matching		
	Experimentele buurten (N=38)	Controle Buurten (N=1625)	Verschil	SE	Controle buurten (N=38)	Verschil	SE
<i>Woningvoorraad</i>							
Huurwoningen	43,97	40,55	3,42	3,48	38,40	5,57	4,77
Meergezinswoningen	19,13	21,26	-2,13	3,73	14,24	4,89	4,07
Vooroorlogse woningen	20,21	21,10	-0,89	3,49	16,68	3,53	3,30

Naoorlogse woningen	33,43	28,72	4,71	3,42	27,53	5,90	4,50
<i>Bevolkings- samenstelling</i>							
Lage inkomens	40,48	39,77	0,71	0,66	41,84	-1,36	1,45
Gezinnen	34,08	34,30	-0,22	1,77	34,92	-0,84	2,16
Jongeren	5,59	5,83	-0,24	0,20	5,59	0,00	0,22
Ouderen	18,71	16,10	2,61**	1,06	19,62	-0,91	1,41
Westerse allochtonen	8,00	9,49	-1,49***	0,60	8,01	-0,01	1,05
Niet-westerse allochtonen	9,73	8,93	0,79	1,73	6,32	3,41	2,41
<i>Sociaal- economische status</i>							
Factorscore sociale status	-0,26	-0,20	-0,06	0,13	-0,30	0,04	0,17

*** p < 0.01 ** p < 0.05 * p < 0.10

5.3 Operationalisering

5.3.1 Woontevredenheid

Woontevredenheid in de afhankelijke variabele in dit onderzoek. Uit het theoretisch kader komt naar voren dat woontevredenheid iets zegt over de waardering die een individu geeft aan zijn woonsituatie (woning en buurt). Om tot een oordeel te komen wordt de huidige woonsituatie afgezet tegen de gewenste woonsituatie, wat een ideaalbeeld is gebaseerd op de behoeftes en aspiraties van het individu. Wanneer er een hoge mate van overeenstemming is tussen de huidige woonsituatie en de referentiesituatie, dan zal het individu tevreden zijn. Het WBO/woON bevat meerdere vragen die de waardering van de woonsituatie meten, namelijk:

- Hoe tevreden bent u met uw huidige woning?
- Hoe tevreden bent u met uw huidige woonomgeving?
- Ik voel mij thuis in deze buurt?
- Ik ben gehecht aan deze buurt?
- Het is vervelend om in deze buurt te wonen?

Voor de operationalisering van woontevredenheid wordt een schaal geconstrueerd op basis van deze vijf vragen. Alle vragen zijn allemaal gescoord op een 5-punts Likertschaal. De antwoordcategorieën van de eerste en de tweede vraag lopen van 'zeer tevreden' tot 'zeer ontevreden' en van de overige drie vragen van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal mee oneens'. De eerste vier vragen zijn gehercodeerd, zodat een hogere score een positiever oordeel weerspiegelt. De scores zijn vervolgens gesommeerd en gestandaardiseerd naar een score tussen 0 tot 10. Hoe hoger de score, hoe hoger de woontevredenheid. De score wordt opgevat als een continue variabele, waardoor er beroep mag worden gedaan op een lineaire regressie.

5.3.2 Sociale cohesie, subjectieve veiligheid en ervaren overlast

Ter operationalisering van de mediërende variabelen sociale cohesie, subjectieve veiligheid en ervaren overlast is eveneens gebruikt gemaakt van schalen die van 0 tot 10 lopen. In de tabel in bijlage A worden per begrip de items uit het WBO/woON weergegeven die zijn gebruikt voor het construeren van de schaal. Voor de ervaren overlast geldt dat de vraagstelling in het WBO 2002 en het woON 2006 verschilt met die van het WBO 1998. Het WBO 2002 en het woON 2006 bevatten meer vragen dan het WBO 1998, omdat de vragen met betrekking tot de fysieke overlast zijn opgesplitst in meerdere vragen. De vragen meten echter nog steeds hetzelfde, en omdat deze samengevoegd worden in een schaalscore, zal het de resultaten niet beïnvloeden.

5.4 Datatransformatie

Een eis voor het uitvoeren van een lineaire regressie is dat de data van de interval- en ratiovariabelen normaal zijn verdeeld (Brooks & Tsolacos, 2014). Van dit in dit onderzoek gebruikte variabelen hebben woontevredenheid, niet-westerse allochtonen, westerse allochtonen en meergezinswoningen geen normale verdeling: de variabele woontevredenheid kent een negatieve scheefheid (scheefheid naar links) en de andere drie variabelen kennen een positieve scheefheid (scheefheid naar rechts). Door deze variabelen te transformeren kunnen zij toch worden opgenomen in de regressieanalyse. Negatieve scheefheid kan worden gecorrigeerd door de originele data te kwadrateren; positieve scheefheid door het natuurlijk logaritme van de data te nemen (Brooks & Tsolacos, 2014). In bijlage B zijn de resultaten van de datatransformatie te zien. Het kwadrateren van de variabele woontevredenheid en het logaritmisch transformeren van de variabelen niet-westerse allochtonen, westerse allochtonen en meergezinswoningen hebben ook in dit geval voor een normalere verdeling gezorgd. In de modellen van dit onderzoek worden daarom de getransformeerde variabelen gebruikt.

5.5 Beschrijvende statistiek

In tabel 5.3 is een overzicht te zien van de beschrijvende statistiek van de variabelen die worden gebruikt in de regressies. Hoewel het onjuist is om het gemiddelde van een ordinale variabele te weergeven, is dit toch gedaan zodat een indruk kan worden verkregen van hoe de verdeling ligt ten aanzien van de overige variabelen.

Tabel 4: Beschrijvende statistiek

	Gemiddelde	SD	Min	Max
<i>Afhankelijke variabele</i>				
Woontevredenheid	7,60	1,58	0,00	10,00
<i>Individuele kenmerken</i>				
Geslacht (1 = man)	0,46	0,50	0,00	1,00
Leeftijd	49,21	16,37	18,00	96,00
Etniciteit (1 = autochtoon)	0,88	0,32	0,00	1,00
Huishoudenssamenstelling (1 = eenpersoonshuishouden)	0,20	0,41	0,00	1,00
Huishoudenssamenstelling (1 = meerpersoonshuishouden met kinderen)	0,33	0,47	0,00	1,00

<i>Huishoudenssamenstelling</i>				
(1 = meerpersoonshuishouden zonder kinderen)	0,46	0,50	0,00	1,00
Opleidingsniveau (1 = Lager onderwijs)	0,18	0,39	0,00	1,00
Opleidingsniveau (1 = Lbo)	0,14	0,35	0,00	1,00
Opleidingsniveau (1 = Mavo, vwo-3)	0,09	0,29	0,00	1,00
Opleidingsniveau (1 = Havo, vwo, mbo)	0,24	0,43	0,00	1,00
Opleidingsniveau (1 = HBO, universiteit)	0,16	0,37	0,00	1,00
Opleidingsniveau (1 = anders)	0,01	0,08	0,00	1,00
Opleidingsniveau (1 = onbekend)	0,17	0,37	0,00	1,00
Inkomen (1 = beneden soc. minimum)	0,06	0,23	0,00	1,00
Inkomen (1 = beneden minimumloon)	0,10	0,30	0,00	1,00
Inkomen (1 = beneden modaal)	0,22	0,41	0,00	1,00
Inkomen (1 = tot 1,5 keer modaal)	0,25	0,43	0,00	1,00
Inkomen (1 = tot 2 keer modaal)	0,18	0,38	0,00	1,00
Inkomen (1 = tot 3 keer modaal)	0,14	0,34	0,00	1,00
Inkomen (1 = > 3 keer modaal)	0,05	0,23	0,00	1,00
Bewoningsduur	13,00	12,05	0,00	81,00
<i>Woningkenmerken</i>				
Kamers	4,37	1,33	1,00	16,00
Woning te klein (1 = mee eens)	0,12	0,33	0,00	1,00
Woning slecht onderhouden (1 = mee eens)	0,10	0,30	0,00	1,00
Huur-/koopwoning (1 = koopwoning)	0,59	0,49	0,00	1,00
Een-/meergezinswoning (1 = eengezinswoning)	0,79	0,41	0,00	1,00
<i>Buurtkenmerken</i>				
Meergezinswoningen	0,22	22,31	0,18	92,83
Huurwoningen	0,47	16,28	10,49	92,87
Naoorlogse woningen	0,35	15,90	4,05	79,25
Vooroorlogse woningen	0,17	9,99	0,00	45,72
Lage inkomens	0,41	5,67	27,26	55,83
Statusscore	-0,26	0,82	-3,14	1,23
Gezinnen	0,37	9,49	14,24	95,81
Jongeren	0,06	0,95	2,16	9,29
Ouderen	0,17	6,06	3,33	39,21
Niet-westerse allochtonen	9,33	12,10	0,34	59,98
Westerse allochtonen	7,50	4,00	1,74	28,32
Voorzieningen (score Leefbaarometer)	-4,96	22,27	-37,43	45,96

6. Resultaten

6.1 Difference-in-differences

Met behulp van een difference-in-differences-analyse is gekeken of de komst van een azc invloed heeft op de woontevredenheid van buurtbewoners. De resultaten van de verschillende regressiemodellen zijn weergegeven in tabel 6.1.

De sleutelvariabelen zijn VOOR, VOOR TREND, NA en NA TREND. In model 1 zijn alleen deze variabelen en jaar-fixed effects opgenomen. De regressiecoëfficiënt van de VOOR-variabele is in dit model positief en significant. Dit suggereert dat voor de komst van de azc's de woontevredenheid in de experimentele buurten hoger was dan in de controlebuurten. De coëfficiënt van de VOOR TREND-variabele is negatief en significant, wat impliceert dat de woontevredenheid in de experimentele buurten afnam naarmate de vestiging van het azc dichterbij kwam. Dit zou kunnen wijzen op anticipatie-effecten. De coëfficiënt van de NA-variabele is eveneens negatief en significant, wat betekent dat na de komst van de azc's de woontevredenheid lager was in de experimentele buurten dan in de controlebuurten. Wel neemt de woontevredenheid in de experimentele buurten weer toe naarmate het azc langer in de buurt is gevestigd. De coëfficiënt van de NA TREND-variabele is namelijk positief en significant. In model 1 komt dus duidelijk een negatieve relatie tussen azc's en woontevredenheid naar voren. De verklaarde variantie van dit model is echter beperkt: slechts 1,1 procent van de verschillen in de woontevredenheid kunnen voorspeld worden op grond van de aanwezigheid van een azc.

In model 2 zijn individuele kenmerken, woningkenmerken en buurtkenmerken toegevoegd aan het model. Door deze controlevariabelen toe te voegen wordt geschat of zij invloed hebben op het hoofdeffect tussen azc's en woontevredenheid. Ook in dit model is de coëfficiënt van NA negatief en significant. Model 2 laat dus, net als model 1, een negatief effect zien van azc's op de woontevredenheid. In dit model wordt geen bewijs gevonden dat dit negatieve effect na verloop van tijd verdwijnt, aangezien de coëfficiënt van de NA TREND-variabele hier niet significant is. De verklaarde variantie van dit model is 26,9 procent, wat betekent dat de passendheid goed is ten aanzien van de literatuur over woontevredenheid (zie bijvoorbeeld Varady et al., 2001; Diaz-Serrano, 2009; Pannecoucke & De Decker, 2015).

In model 3 is ook een variabele opgenomen die aangeeft in welke buurt de respondent zich bevindt. Hiermee wordt gecorrigeerd voor onobserveerbare, tijdsconstante kenmerken die specifiek zijn voor een buurt in het bepalen van de woontevredenheid. In dit model is de negatieve significantie relatie tussen azc's en woontevredenheid weggefallen, wat betekent dat de eerder gevonden verschillen in woontevredenheid verklaard kunnen worden door onobserveerbare verschillen tussen de experimentele en controlebuurten. Omdat de verklaarde variantie in model 3 het hoogst ligt (27,8%) en er, vanwege de toevoeging van buurt-fixed effects, een geringere kans is op omitted variable bias, is dit het geprefereerde model. Derhalve kan worden geconcludeerd dat de vestiging van een azc geen invloed heeft op de woontevredenheid van buurtbewoners.

Tabel 5: Regressieresultaten

	(1)		(2)		(3)	
	Coëfficiënt	SE	Coëfficiënt	SE	Coëfficiënt	SE
VOOR	4.662716***	1.09671	1.283666	1.006595	2.121097	1.82958
VOOR TREND	-0.1852266***	0.0348485	-0.0246245	.0322454	-0.0533543	0.0560461
NA	-10.42351***	1.86723	-3.710412**	1.608322	-3.21447	2.42148
NA TREND	0.0842084**	0.0541606	0.0344449	0.0330327	0.032352	0.0398928
Jaar fixed effects	JA		JA		JA	
Individuele kenmerken	NEE		JA		JA	
Woningkenmerken	NEE		JA		JA	
Buurtkenmerken	NEE		NEE		JA	
Buurt fixed effects						
Observaties	9438		9438		9438	
Adj R2	0.0110		0.2693		0.2780	

*** p < 0.01 ** p < 0.05 * p < 0.10. Volledige modellen in de bijlage.

6.2 Mediatie-analyse

Aan de hand van een mediatie-analyse is onderzocht of de relatie tussen een azc en de woontevredenheid van buurtbewoners wordt gemedieerd door de sociale cohesie, subjectieve veiligheid en ervaren overlast in de buurt. De resultaten van deze analyse (tabel 6) laten zien dat geen van de drie variabelen een significant indirect effect hebben. Dit werd op voorhand al verwacht, aangezien er ook geen totaaleffect van een azc op de woontevredenheid werd gevonden. Theoretisch gezien kunnen er dan nog steeds significante indirecte effecten zijn (omdat ze elkaar kunnen tegenwerken of zelfs opheffen), maar deze zouden praktisch weinig betekenis hebben.

Tabel 6: Resultaten mediatie-analyse

	Coëfficiënt	SE
Subjectieve veiligheid	0.037541	0.5885049
Sociale cohesie	-0.0588478	1.013826
Ervaren overlast	-0.0027814	0.4530655
Totaal indirect	-0.240886	1.436483

*** p < 0.01 ** p < 0.05 * p < 0.10

6.3 Chow-test

Er is een Chow-test uitgevoerd om na te gaan of er een verschil is tussen landelijke- en stedelijke buurten in de invloed van een azc op de woontevredenheid. In tabel 7 worden de resultaten weergegeven van de regressies die hiervoor zijn gebruikt. Kolom 1 bevat de resultaten van de analyse met alleen de landelijke buurten, en Kolom 2 bevat die van de analyse met alleen de stedelijke buurten. De coëfficiënten van de sleutelvariabelen laten enkele verschillen zien ten opzichte van het restricted model (model 3). Het opvallendste verschil is dat de coëfficiënt van NA in Kolom 2 lager en marginaal significant is. De F-waarde in de Chow-test ($F(88,9438)=0.73$) is echter niet significant. Dit betekent dat de gestelde nulhypothese "*de coëfficiënten zijn hetzelfde voor de landelijke en de stedelijke buurten*" aangenomen moet worden. De invloed van een azc op de woontevredenheid verschilt dus niet tussen landelijke en stedelijke buurten. De uitwerking van de Chow-test is te vinden in bijlage C.

Tabel 7: Regressieresultaten na splitsen dataset in landelijke- en stedelijke buurten

	(1)		(2)	
	Landelijke buurten		Stedelijke buurten	
	Coëfficiënt	SE	Coëfficiënt	SE
VOOR	0.4181057	2.178967	6.705124	4.17224
VOOR TREND	0.196999	0.0678253	-0.1022392	0.130522
NA	0.8406334	2.894936	-9.6299*	5.371529
NA TREND	0.0131	0.0472628	0.0388896	0.0855818
Jaar fixed effects	JA		JA	
Individuele kenmerken	JA		JA	
Woningkenmerken	JA		JA	
Buurtkenmerken	JA		JA	
Buurt-fixed effects	JA		JA	
Observaties	6,468		2,970	
Adj R2	0.2530		0.3216	

*** p < 0.01 ** p < 0.05 * p < 0.10. Volledige modellen in de bijlage.

7. Conclusie, discussie en aanbevelingen

7.1 Conclusie

In deze thesis is gekeken of de vestiging van een azc invloed heeft op de woontevredenheid van buurtbewoners. Hiervoor zijn 38 Nederlandse buurten onderzocht waar tussen 1998 en 2002 een azc is gevestigd. De gebruikte data is afkomstig uit het WBO 1998, het WBO 2002 en het woON 2006. Er is een difference-in-differences-analyse uitgevoerd, waarbij de woontevredenheid in de onderzoeksbuurten voor en na de komst van de azc's is vergeleken met de woontevredenheid in vergelijkbare controlebuurten. Voor het koppelen van de onderzoeksbuurten aan de controlebuurten is gebruik gemaakt van propensity score matching. De verwachting was dat azc's een negatieve invloed hebben op de woontevredenheid van buurtbewoners, aangezien uit de literatuur naar voren kwam dat zij de sociale cohesie in een buurt kunnen verminderen (Putnam, 2007; Lancee en Dronkers, 2008; Gijsberts et al., 2010) en voor overlast en onveiligheidsgevoelens kunnen zorgen (Hoogenboezem & Brandsen, 2006; Boekhoorn & Speller, 2006). Dit komt echter niet naar voren uit de statistische analyse. Er zijn drie verschillende regressiemodellen geschat. In het eerste model is alleen gecorrigeerd voor jaar-fixed effecten. Het tweede model bevat daarbovenop diverse individuele-, woning en buurtkenmerken, en in het derde model zijn ook buurt-fixed effects opgenomen. Hoewel er in de eerste twee modellen een duidelijke negatieve relatie tussen azc's en woontevredenheid aanwezig is, valt deze weg in het derde model. Dit betekent dat het gevonden verband in de eerste twee modellen verklaard kan worden door onobserveerbare verschillen tussen de onderzoeksbuurten en de controlebuurten. Het derde model is het geprefereerde model, waardoor kan worden geconcludeerd dat de vestiging van een azc geen invloed heeft op de woontevredenheid van buurtbewoners. Aan de hand van een Chow-test is nog gekeken of verschillen zijn tussen landelijke en stedelijke buurten wat betreft de invloed van een azc op de woontevredenheid. Uit het onderzoek van Croston en Pedersen (2013) bleek namelijk dat plattelandsbewoners doorgaans een negatievere houding hebben ten aanzien van asielzoekers dan stedelingen, waardoor werd verwacht dat de impact van een azc op de woontevredenheid groter is op het platteland. Het resultaat van de Chow-test laat echter geen verschil zien tussen landelijke en stedelijke buurten.

7.2 Discussie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Om een quasi-experiment op te kunnen zetten op basis van gegevens uit het WBO en het woON moesten enkele keuzes worden gemaakt die wellicht invloed hebben gehad op de verkregen resultaten en de hieruit getrokken conclusies. In het vervolg van deze paragraaf wordt kritisch gereflecteerd op deze keuzes en worden enkele aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

In dit onderzoek is gefocust op azc's die tussen 1998 en 2002 zijn opgericht. Idealiter zouden de recent opgerichte azc's centraal hebben gestaan, maar dit was vanwege het ontbreken van de postcode in de laatste versies van het woON niet mogelijk. In hoofdstuk 2 is onderzocht in hoeverre de asielinstroom in deze periode vergelijkbaar is met de huidige asielinstroom. Hieruit kwam naar voren dat er duidelijke overeenkomsten zijn, maar ook enkele verschillen. Zo bestond de asielinstroom in de onderzoeksperiode voor een groot deel uit Oost-Europeanen (uit het voormalig Joegoslavië en de voormalige Sovjet-Unie), terwijl nu bijna alle asielzoekers uit het Midden-Oosten (Syrië) en de Hoorn van Afrika (Eritrea) komen. Het is denkbaar dat er in de onderzoeksperiode meer begrip was voor de asielzoekers, omdat Oost-Europeanen qua cultuur en gewoonten minder verschillen van Nederlanders. Buurtbewoners zullen nu meer last hebben van false beliefs en

vooroordelen, waardoor de recent opgerichte azc's wellicht een grotere impact hebben op de woontevredenheid dan de azc's uit de onderzoeksperiode. Daar komt bij dat een deel van de asielzoekers uit de onderzoeksperiode uitgenodigd was om naar Nederland te komen, waardoor buurtbewoners ze misschien eerder als vluchtelingen zagen in plaats van 'gelukszoekers'. Lucassen (2016) benadrukt dat ook de politieke dynamiek is veranderd, waardoor de asielzoekers nu meer als bedreiging worden gezien. Hij noemt vier factoren die de huidige situatie anders maken dan die van de onderzoeksperiode: populisme, terrorisme, de zichtbaarheid van de migratie en de sociale media. Het kan daarom zijn dat de resultaten van dit onderzoek geen getrouw beeld geven van de gevolgen van de recent opgerichte azc's. Vervolgonderzoek zal uit moeten wijzen of het effect van een azc op de woontevredenheid ook ontbreekt in de huidige situatie.

Normaal gesproken wordt bij een quasi-experiment de voor- en nameting bij dezelfde groep mensen gedaan. Dit was in dit onderzoek echter niet het geval, omdat het WBO/woON steeds andere deelnemers had. Om toch te kunnen vergelijken, is per buurt gekeken of het WBO/woON een representatieve steekproef van buurtbewoners bevatte. Indien een buurt in één van de datasets (1998, 2002 of 2006) minder dan 30 waarnemingen had, is deze niet meegenomen in de analyse. Hoewel dus niet telkens dezelfde personen zijn onderzocht, vormden de respondenten bij iedere meting wel een goede afspiegeling van de bevolking in hun buurt, waardoor wel kon worden gekeken of er op buurniveau een verandering in de woontevredenheid had plaatsgevonden. Uiteindelijk hadden 38 buurten voldoende waarnemingen. Dit is niet een heel hoog aantal, waardoor de resultaten mogelijk geen goed beeld geven van de werkelijkheid. Voor toekomstig onderzoek wordt dan ook aanbevolen om meer buurten mee te nemen in de analyse.

Het koppelen van de experimentele buurten aan de controlebuurten is gedaan aan de hand van propensity score matching. Bij propensity score matching wordt gematcht op basis van de geschatte kans om een interventie te krijgen. De matchingsvariabelen zouden daarom kenmerken moeten die zowel invloed hebben op de kans dat een buurt een azc krijgt als op de woontevredenheid. Deze kenmerken waren echter lastig te achterhalen. Daarom zijn kenmerken gebruikt waarvan bekend is dat zij invloed hebben op de kans dat er een ingreep in de buurt plaatsvindt en op de woontevredenheid. Hoewel dit niet de meest ideale situatie was voor de gekozen methode, bleek de matching toch goed te zijn gelukt. Voor de matching waren er significante verschillen tussen de experimentele- en de controlegroep, maar deze waren na de matching verdwenen.

Voor het analyseren van de data is gebruik gemaakt van een lineaire regressie, met een gestandaardiseerde score van woontevredenheid als afhankelijke variabele. Het nadeel van het gebruiken van gestandaardiseerde scores is dat de geschatte regressiecoëfficiënten lastig te interpreteren zijn. Zodoende kon alleen iets worden gezegd over de richting van het verband tussen azc's en woontevredenheid, en niets over de aard van dit verband. Dit heeft de analyse enigszins beperkt.

Van de respondenten in dit onderzoek was niet bekend hoever zij van het azc wonen. Afstand zou een rol kunnen spelen in het effect van een azc op de woontevredenheid, omdat het de mate van overlast bepaalt. Direct omwonenden zullen meer hinder van het azc ondervinden dan bewoners elders in de buurt. Bovendien geldt vaak dat hoe dichterbij iemand woont, hoe groter de weerstand tegen het azc. Dit staat ook wel bekend als het NIMBY-syndroom (Not In My Back Yard). De invloed van een azc op de woontevredenheid kan dus verschillen binnen een buurt. Vervolgonderzoek zal uit moeten wijzen of dit inderdaad het geval is.

Een laatste tekortkoming is dat er geen rekening is gehouden met de ratio asielzoekers/buurtbewoners. Een azc van 600 inwoners heeft meer impact op een buurt met 4895 inwoners (Ommen) dan op een buurt met 11880 inwoners (Roden). Bovendien zijn alleen azc's met een capaciteit van 100 of meer meegenomen in de analyse, terwijl kleinschalige opvanglocaties ook grote gevolgen kunnen hebben voor de woontevredenheid in buurten met weinig bewoners.

8. Literatuur

Aldous (1992). Urban villages: a concept for creating mixed-use urban developments on a sustainable scale. London: Urban Villages Group.

Alink (2006). Crisis als kans? Amsterdam: Amsterdam University Press.

Allen, H.M., P.M. Bentler & B.A. Gutek (1985). Probing theories of individual well-being: a comparison of quality-of-life models assessing neighborhood satisfaction. *Basic and Applied Social Psychology*, 6(3), pp. 181-203.

Amerigo, M., & Aragonés, J. (1997). A theoretical and methodological approach to the study of residential satisfaction. *Journal of Environmental Psychology*, 17(1), pp. 47-57.

Andriessen, I., Gijsberts, M., Huijink, W. & Nicolaas, H. (2017). *Gevlucht met weinig bagage*. Den Haag: SCP

Balestra, C., & Sultan, J. (2013). *Home Sweet Home: The Determinants of Residential Satisfaction and its Relation with Well-being*. Paris: OECD Publishing.

Bergeijk, E. van, A. Kokx, G. Bolt & R. van Kempen (2008). *Helpt herstructurering? Effecten van stedelijke herstructurering op wijken en bewoners*. Delft: Eburon.

BNDeStem (2014). Kleine dorpen willen geen groot asielzoekerscentrum. Geraadpleegd op 18-12-2017 via <https://www.bndestem.nl/overig/kleine-dorpen-willen-geen-groot-asielzoekerscentrum~a9ac9e97/>.

Bobo, L. & Zubrinsky, C. L (1996) Attitudes on residential integration: perceived status differences, mere in-group preference, or racial prejudice? *Social Forces*, 74, pp. 883-909.

Boekhoorn, P. & Speller, T. (2006). *Vreemdelingenpolitie in transitie*. Nijmegen: BBSO

Boom, J. de, Engbersen, G. & Leerkes, A. (2006). *Asielmigratie en criminaliteit*. Den Haag: Elsevier.

Braam, R., Dupont, H. & Verbraeck, H. (1999). *Asielzoekers en middelengebruik: een verkennend onderzoek naar middelengebruik en verslavingsproblematiek onder asielzoekers en een aanzet tot doelmatige voorlichting en interventie*. Hilversum: CVO

Brooks, C. & Tsolacos, S. (2014). *Real estate modelling and forecasting*. Fourth printing. Cambridge: Cambridge university press.

Buys, L. & Miller, E. (2012). Residential satisfaction in inner urban higher-density Brisbane, Australia: Role of dwelling design, neighbourhood and neighbours. *Journal of Environmental Planning and Management*, 55(3), pp. 319-338.

BZK (2017a). Wat is de Leefbaarometer? Geraadpleegd op 22-12-2017 via <https://www.leefbaarometer.nl/page/Help#intro>

BZK (2017b). Hoe wordt Leefbaarheid gemeten? Geraadpleegd op 22-12-2017 via <https://www.leefbaarometer.nl/page/Help#intro>

Campbell, A., Converse, P.E.; Rodgers, W.L. (1976). The Quality of American Life. Perceptions, Evaluations, and Satisfaction. New York: Russel Sage Foundation.

Camstra, R. (1996) Verder dan de voordeur: woningcorporaties en de leefbaarheid van wijken in Nederland. Almere: Nationale Woningraad.

Canonsociaalwerk (2012). Opvang vluchtelingen in asielzoekerscentra (azc's): Van open grenzen naar restrictieve toelating. Geraadpleegd op 25-09-2017 via https://www.canonsociaalwerk.eu/nl/details.php?cps=362&canon_id=242.

Canter, D. & Rees, C. (1982) A multivariate model of housing satisfaction. International Review of Applied Psychology, 31 (2), pp. 185-208.

CBS (2006). Kerncijfers postcodegebieden 2004. Geraadpleegd op 22-12-2017 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2006/08/kerncijfers-postcodegebieden-2004>.

CBS (2008). Herkomst en kenmerken van immigranten uit de voormalige Sovjet-Unie. Geraadpleegd op 02-12-2017 via <https://www.cbs.nl/-/media/imported/documents/2008/51/2008-k4-b15-p22-art.pdf>.

CBS (2012). Migranten, vreemdelingen en vluchtelingen: begrippen op het terrein van asiel en buitenlandse migratie. Geraadpleegd op 20-09-2017 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2012/43/migranten-vreemdelingen-en-vluchtelingen-begrippen-op-het-terrein-van-asiel-en-buitenlandse-migratie>.

CBS (2017a). Asielverzoeken en nareizigers; nationaliteit, geslacht en leeftijd. Geraadpleegd op 16-06-2017 via <http://statline.cbs.nl/Statweb/dome/?TH=82335&PA=83102NED&LA=nl>. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS (2017b). Herindelingen en grenswijzigingen. Geraadpleegd op 22-12-2017 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/gemeente/herindelingen-en-grenswijzigingen>.

Clark, W. A. V. (1992) Residential preferences and residential choices in a multiethnic context, Demography, 29, pp. 451-466.

COA (2016). Vastgoed geschikt voor asielopvang. Geraadpleegd op 25-09-2017 via https://www.coa.nl/sites/www.coa.nl/files/paginas/media/bestanden/vastgoed_voor_asielopvang_mrt-2016.pdf.

COA (2017a). Historisch overzicht opvang. Geraadpleegd op 16-06-2017 via <https://www.coa.nl/nl/over-coa/bezetting/historisch-overzicht-opvang>

COA (2017b). Over COA. Geraadpleegd op 25-09-2017 via <https://www.coa.nl/nl/over-coa>.

COA (2017c). Opvanglocaties. Geraadpleegd op 25-09-2017 via <https://www.coa.nl/nl/opvanglocaties>.

COA (2017d). Keten en samenwerkingspartners. Geraadpleegd op 25-09-2017 via <https://www.coa.nl/nl/over-coa/keten-en-samenwerkingspartners>.

COA (2017e). Asielopvang in uw gemeente. Geraadpleegd op 25-09-2017 via <https://www.coa.nl/nl/voor-gemeenten/asielopvang-in-uw-gemeente>.

COA (2017f). Persoonlijke communicatie. 2-10-2017.

Croston, J, Pedersen, A (2013) 'Tell me what I want to hear': Motivated recall and attributions in media regarding asylum seekers. *Australian Journal of Psychology*, 65, pp. 124–133

Datawonen (2017). Woningvoorraad. Geraadpleegd op 22-12-2017 via <https://datawonen.nl/content/Woningvoorraad>.

Davis, E.E. & Fine-Davis, M. (1981). Predictors of satisfaction with housing and neighbourhood: A nationwide study in the republic of Ireland. *Social Indicators Research*, 9(4), pp. 477-494.

De Decker P. & Pannecoucke I. (2002). 'Good news from bad neighbourhoods'. Wenen: Paper voor de ENHR- conferentie, juli 2002.

De Nederlandse Grondwet (2017). Vreemdelingenwet 2000. Geraadpleegd op 20-09-2017 via <https://www.denederlandsegrondwet.nl/9353000/1/j9vvihlf299q0sr/vi32nmaax9yw>

De Pater, B (2009). West-Europa; hoofdlijnen van geografie en ruimtelijke planning. Assen: Koninklijke Van Gorcum

Diaz-Serrano, L. (2009). Disentangling the housing satisfaction puzzle: Does homeownership really matter? *Journal of Economic Psychology*, 30(5), pp. 745-755.

Dourleijn, E. & Dagevos, J. (2011). Vluchtelingengroepen in Nederland, over de integratie van Afghaanse, Iraakse, Iraanse en Somalische migranten. Den Haag: SCP DVHN (2016). Grootegast kan 500 asielzoekers niet aan. Geraadpleegd op 20-11-2017 via <http://www.dvhn.nl/groningen/Grootegast-kan-500-asielzoekers-niet-aan-21113074.html>

Eijl, C. van (2012). Tussenland: Illegaal in Nederland, 1945-2000. Hilversum: Uitgeverij Verloren

EMN (2012). De organisatie van het asiel- en migratiebeleid in Nederland. Rijswijk: EMN.

Engbersen, G., Staring, R., Leun, J. van de, Boom, P. de, Heijden P. van de & Cruijff, M. (2002). *Illegale vreemdelingen in Nederland: omvang, overkomst, verblijf en uitzetting*. Rotterdam: RISBO Contractresearch, Erasmus Universiteit.

Ensie (2017). Joegoslavische burgeroorlog (1991-95). Geraadpleegd op 28-09-2017 via <https://www.ensie.nl/liek-mulder/joegoslavische-burgeroorlog-1991-95>.

Fischer, C.S. (1982). *To dwell among friends. Personal networks in town and city*. Chicago: University of Chicago Press.

Foreignaffairs (2007). The United States, Iraq, and the War on Terror. Geraadpleegd op 27-09-2017 via <https://www.foreignaffairs.com/articles/iraq/2007-01-01/united-states-iraq-and-war-terror>.

- Galster, G. (1987). Identifying the Correlates of Dwelling Satisfaction: An Empirical Critique. *Environment and Behavior*, 19 (5), pp. 539-568.
- Geuijen (2004). *De asielcontroverse; argumenteren over mensenrechten en nationale belangen*. Amsterdam: Dutch University Press.
- Gijsberts, M., Vervoort, M., Havekes, E., & Dagevos, J. (2010). *Maakt de buurt verschil? De relatie tussen de etnische samenstelling van de buurt, interetnisch contact en wederzijdse beeldvorming*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Goethals, J. & Fijnaut, C. (1999). *Criminaliteit en onveiligheidsgevoelens in de Limburgse ex-mijngemeenten*. Leuven: University Press
- Gorp, B. van (2006). *Framing asiel: indringers en slachtoffers in de pers*. Leuven: ACCO
- Guest, A. & Wierzbicki, S. (1999). Social ties at the neighbourhood level: two decades of GSS evidence. *Urban affairs review*, 35, pp. 92-111.
- Hamersma, M. (2017). *Wonen bij Snelwegen: 10 lessen voor de planning van snelwegen vanuit een bewonersperspectief*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Hamersma, M., Tillema, T., Sussman, J., & Arts, J. (2014). Living close to highway: the impact of perceived highway externalities on (changes in) residential satisfaction. *Transportation Research A*, 59, pp. 106-121.
- Hartkamp, R.P. (2012). Residential satisfaction in de Jacques Veltmanbuurt Amsterdam. Geraadpleegd op 13-12-2017 via <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/249078>.
- Hoogenboezem, G. & Brandsen, E. (2006). Problematisch drugsgebruik door mensen zonder verblijfstitel, asielzoekers en vluchtelingen. *Verslaving*, 2, pp. 42-53.
- Hoogenboezem, G. & Brandsen, B. (2006). Problematisch drugsgebruik door mensen zonder verblijfstitel, asielzoekers en vluchtelingen. *Verslaving*, 2(3), pp.111-116.
- Hoogenhuijze, L. van, Lukkezen, J., Petterson, A. & Steen, B. van der (2009). *Kritiek 2009: Jaarboek Voor Socialistische Discussie en Analyse*. Amsterdam: Aksant Uitgeverij
- Huijts, T., Kraaykamp, G. & Scheepers, P. (2013). Ethnic diversity and informal intra- and inter-ethnic contacts with neighbours in The Netherlands. *Acta Sociologica*, 57(1), pp. 41-57.
- IND (2018). *Asylum Trends: Monthly Report on Asylum Applications in The Netherlands*. Den Haag: BIC.
- IsGeschiedenis (2017). Irak-Iran oorlog. Geraadpleegd op 27-09-2017 via <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/irak-iran-oorlog>.
- Jagun, A., Brown, D., Milburn, N. & Lawrence, G. (1990). Residential Satisfaction and Socioeconomic and Housing Characteristics of Urban Black Adults. *Journal of black studies*, 21(1), pp. 40-51.

- Janssen, S.A., Dongen, J.E.F van, Vos, H. & Miedema, H. M. E. (2006). Welke fysieke en sociale omgevingskenmerken bepalen woontevredenheid in de stad? Geraadpleegd op 15-12-2017 via [http://www.warmtepompplein.nl/wpcontent/uploads/pdf/Fysieke%20en%20sociale%20omgeving skenenmerken,%202006,%20TNO.pdf](http://www.warmtepompplein.nl/wpcontent/uploads/pdf/Fysieke%20en%20sociale%20omgeving%20skenenmerken,%202006,%20TNO.pdf).
- Judd, C.M., & Kenny, D. (1981). Process analysis: Estimating mediation in treatment evaluations. *Evaluation Review*, 5, pp. 602-619.
- Kearns, A. & Parkinson, M. (2001). The Significance of Neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), pp. 2103-2110.
- Klaver, J., P. Poel & J. Stouten (2010), Somaliërs in Nederland, een verkenning van hun maatschappelijke positie en aanknopingspunten voor beleid. Amsterdam: Regioplan.
- Knol, F. (2012). Statusontwikkeling van wijken in Nederland 1998-2010. Den Haag: SCP.
- Kroesen, M., Miedema, H. M. E. & de Vos, H (2009). Nietsdoen, ietsdoen en de effectiviteit van beleid; bundeling van bijdragen aan het colloquium 2009. Antwerpen: CVS.
- Laan Bouma-Doff, W. van (2005). De buurt als belemmering?, Assen: Van Gorcum.
- Lancee, B & Dronkers, J. (2008) Etnische diversiteit, sociaal vertrouwen in de buurt en contact van allochtonen en autochtonen met de burens, *Migrantenstudies*, 24(4), pp. 224-249.
- Laws, C. (2015), De eerste asielzoekerscentra in Nederland. Geraadpleegd op 16-06-2017 via <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-eerste-asielzoekerscentra-in-nederland>.
- Leerkes, A. (2009). *Illegal residence and public safety in the Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Lu, M. (1999). Determinants of Residential Satisfaction: Ordered Logit vs. Regression Models. *Growth and Change*, 30(2), pp. 264-287.
- Lu, M. (1999). Determinants of Residential Satisfaction: Ordered Logit vs. Regression Models. *Growth and Change*, 30(2), pp. 264-287.
- Lucassen (2016). Over vluchtelingen en draagvlak: lessen uit de Europese geschiedenis. Geraadpleegd op 15-3-2018 via <https://www.comeniusmuseum.nl/pdf/comdag2016/comeniuslezing02.pdf>.
- Lucassen, L. & Houtum H. van (2016). *Voorbij Fort Europa: een nieuwe visie op migratie*. Amsterdam: Atlas Contact.
- Maxius (2017). Bevoegdenregeling COA. Geraadpleegd op 22-09-2017 via <http://maxius.nl/bevoegdhedenregeling-coa>.
- Meireman, K., Meuleman, B., Billiet, J. et al. (2004), *Tussen aanvaarding en weerstand: een sociologisch onderzoek naar houdingen tegenover asiel, opvang en migratie*. Gent: Academia Press.
- Ministerie van justitie en veiligheid , (2014). Kamerbrief, Stand van zaken ontwikkelingen asielinstroom vanuit Eritrea. Geraadpleegd op 03-12-2017 via

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-enpublicaties/kamerstukken/2014/05/20/stand-van-zakenontwikkelingen-asielinstroom-vanuit-eritrea.html>.

Ministerie van VROM/WWI (2009). Leefbaarheid door de tijd. Den Haag: Ministerie van VROM/WWI.

BNDeStem (2014). Kleine dorpen willen geen groot asielzoekerscentrum. Geraadpleegd op 20-11-2017 via <https://www.bndestem.nl/overig/kleine-dorpen-willen-geen-groot-asielzoekerscentrum~a9ac9e97/>

NOS (2014). 500 asielzoekers, dat is Rijs te veel. Geraadpleegd op 20-11-2017 via <https://www.nrc.nl/nieuws/2014/11/25/500-asielzoekers-dat-is-rijs-te-veel-1444523-a751016>

NOS (2016). De azc-inloopavonden, waar ging het mis? Geraadpleegd op 16-06-2017 via <https://nos.nl/artikel/2081450-de-azc-inloopavonden-waar-ging-het-mis.html>.

Overheid (2011). Vluchtelingenbeleid. Geraadpleegd op 30-09-2017 via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/22181/kst-19637-556?resultIndex=43&sorttype=1&sortorder=4>.

Overheid.nl (1995). Asielbeleid. Den Haag: SDU Uitgevers.

Pannecoucke I. & De Decker P. (2015), Grote Woononderzoek 2013. Deel 7. Woontevredenheid en woongeschiedenis. Leuven: Steunpunt Wonen.

Parkes, A., Kearns, A. & Atkinson, R. (2002) What makes people dissatisfied with their neighbourhoods? Urban Studies, 39, pp. 213-243.

Pedersen, A., Attwell, J., & Heveli, D. (2005). Prediction of negative attitudes toward Australian asylum seekers: False beliefs, nationalism and self-esteem. Australian Journal of Psychology, 57, pp. 148-160.

Perez, F.R, Fernandez-Mayoralas, G., Rivera, F.E.P. & Abuin, J.M.R. (2001). Ageing in place: predictors of the residential satisfaction of elderly. Nederland: Kluwer Academic Publishers.

Permentier, M. G., Kullberg, J., & Noijs, L. L. J. (2013). Werk aan de wijk: een quasi-experimentele evaluatie van het krachtwijkenbeleid. Den Haag: SCP.

Permentier, M.G. (2009). Reputation, neighbourhoods and behavior (ph.D.-thesis). Utrecht: Universiteit Utrecht.

Pettigrew, T.F. & Tropp, L.R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. Journal of Personality and Social Psychology, 90, pp. 751-783.

Pharos (2016). Factsheet Eritrese Vluchtelingen. Geraadpleegd op 03-12-2017 via http://www.pharos.nl/documents/doc/factsheet_eritrese_vluchtelingen.pdf.

Putnam, D. (2007). E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century The 2006 Johan Skytte Prize Lecture. *Scandinavian political studies*, 30(2), pp. 137-174.

Refugees and Migrants (2017). Amid widening needs for displaced Somalis, UN refugee agency revises funding appeal. Geraadpleegd op 30-09-2017 via <https://refugeesmigrants.un.org/amid-widening-needs-displaced-somalis-un-refugee-agency-revises-funding-appeal>.

Rijksoverheid (2004). Algemeen Ambtsbericht Iran. Geraadpleegd op 27-09-2017 via <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/ambtsberichten/2004/04/27/iran-2004-04-27/iran2004.pdf>.

Rijksoverheid (2008). Algemeen Ambtsbericht Afghanistan. Geraadpleegd op 27-09-2017 via <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/ambtsberichten/2008/02/28/afghanistan-2008-02-28/aab-afghanistan-28-02-08x.pdf>.

Rijksoverheid (2017a). Hoe verloopt het aanvragen van asiel? Geraadpleegd op 25-09-2017 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/procedure-asielzoeker>.

Rijksoverheid (2017b). Systeem Woningvoorraad (Syswov). Geraadpleegd op 22-12-2017 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/onderzoeken-over-bouwen-wonen-en-leefomgeving/lopende-onderzoeken/systeem-woningvoorraad-syswov>.

RIVM (2016). Asielzoekers Richtlijn. Geraadpleegd op 20-09-2017 via <https://lci.rivm.nl/richtlijnen/asielzoekers>.

SCP (2017a). Woningbehoefte onderzoek (WBO). Geraadpleegd op 22-12-2017 via https://www.scp.nl/Onderzoek/Bronnen/Beknopte_onderzoeksbeschrijvingen/Woningbehoefte_onderzoek_WBO.

SCP (2017b). Postcoderegister/Kerncijfers vierposities postcodegebieden (PCR). Geraadpleegd op 22-12-2017 via https://www.scp.nl/nl/Onderzoek/Bronnen/Beknopte_onderzoeksbeschrijvingen/Postcoderegister_Kerncijfers_vierposities_postcodegebieden_PCR.

Speare, A. (1974). Residential satisfaction as an intervening variable in residential mobility. *Demography*, 11(2), pp. 173-188.

Stichting Vluchteling (2017). Afghanistan. Geraadpleegd op 27-09-2017 via <https://www.vluchteling.nl/waar-we-werken/azi%C3%AB/afghanistan>.

Stichting Vluchteling (2017b). Irak. Geraadpleegd op 27-09-2017 <https://www.vluchteling.nl/waar-we-werken/midden-oosten/irak>.

The World Bank (2000). Social impacts of the Kosovar refugee crisis in Albania. Geraadpleegd op 29-09 via <http://documents.worldbank.org/curated/en/810841468270908178/Social-impacts-of-the-Kosovar-refugee-crisis-in-Albania>.

Tillaart, H. van den & J. Warmerdam (2002). Irakese vluchtelingen in Nederland. Nijmegen: ITS. Trouw (2016). Hoe vergaat het de boze burgers nu? Geraadpleegd op 20-11-2017 via <https://www.trouw.nl/samenleving/hoe-vergaat-het-de-boze-burgers-nu~a9db4b24/>

UNHCR (2017a). Recordaantal mensen op de vlucht in 2016. Geraadpleegd op 19-6-2017 via <http://www.unhcr.org/nl/2017/06/recordaantal-mensen-op-vlucht-2016/>

UNHCR (2017b). Terminologie. Geraadpleegd op 20-09-2017 via <http://www.unhcr.be/nl/activiteiten/publicaties/terminologie.html>.

Van Es (2000). De migrant als patiënt: een oriëntatie voor hulpverleners in de gezondheidszorg. Doetinchem: Reed Business .

Varady, D., Walker, C., & Wang, X. (2001). Voucher Recipient Achievement of Improved Housing Conditions in the US: Do Moving Distance and Relocation Services Matter? *Urban Studies*, 38(8), pp. 1273-1304.

Vera-Toscano, E., & Ateca-Amestoy, V. (2008). The relevance of social interactions on housing satisfaction. *Social Indicators Research*, 86(2), pp. 257-274

Verblijfblog (2010). Herziened Procedurerichtlijn: is de Algemene Asielprocedure een versnelde procedure? Geraadpleegd op 22-09-2017 via <http://verblijfblog.nl/?p=973>.

Verschaffel, L. (1995). Beïnvloeden van leerprocessen. In: Lowyck, J. & Verloop, N. (1995). *Onderwijskunde. Een kennisbasis voor professionals*. Groningen: WoltersNoordhoff.

Visscher, S. de (2008). De sociaal-pedagogische betekenis van de woonomgeving. Gent: Academia Press.

Visser, K. (2010). Beter een goede buur dan een verre vriend? Op zoek naar de oorzaken van buurtverval en de betekenis van sociale cohesie in de gemeente Utrecht. Houten: Laagland' advies.

Vluchtelingenwerk (2017a). Syrië: miljoenen mensen op drift. Geraadpleegd op 27-09-2017 via <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/landen-van-herkomst/syri%C3%AB>.

Vluchtelingenwerk (2017b). Somalië: al jaren oorlog. Geraadpleegd op 02-12-2017 via <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/landen-van-herkomst/somali%C3%AB>.

Vluchtelingenwerk (2017c). Eritrea: onderdrukking en eindeloze dienstplicht. Geraadpleegd op 03-12-2017 via <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/landen-van-herkomst/eritrea>.

Waldinger, F. (2010). Quality matters: the expulsion of professors and the consequences for PhD student outcomes in Nazi Germany. *Journal of Political Economy*, 118 (4), pp. 787-831.

Weening, M., Schmidt, T. & Midden, C. (1990). Social Dimensions of Neighborhoods and the Effectiveness of Information Programs. *Environment and Behaviour*, 22(1), pp. 27-54.

Weijnen, T. (2012). *Effectmeting bij veldexperimenten; Lessen uit de gezondheidszorg*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Whitehead, M. (2003). Love thy neighbourhood: rethinking the politics of scale and Walsall's struggle for neighbourhood democracy. *Environment and Planning*, 35, pp. 277-300.

Wijk, J. van (2007). *Luanda – Holanda, irreguliere (asiel)migratie van Angola naar Nederland*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.

Wittebrood, K. & M. Permentier (2011), Wonen, wijken & interventies: krachtwijkenbeleid in perspectief. Den Haag: SCP.

Wolsink (2007). Wind power implementation: The nature of public attitudes: Equity and fairness instead of 'backyard motives'. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 11(6), pp. 1188-1207.

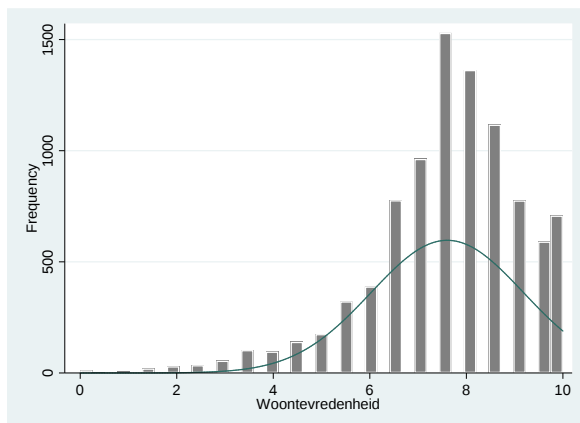
Zorlu, A. (2017). Attitudes toward Asylum Seekers in Small Local Communities. *International Migration*, 55 (6), pp. 14-36.

Bijlage A: Schalen sociale cohesie, subjectieve veiligheid en ervaren overlast

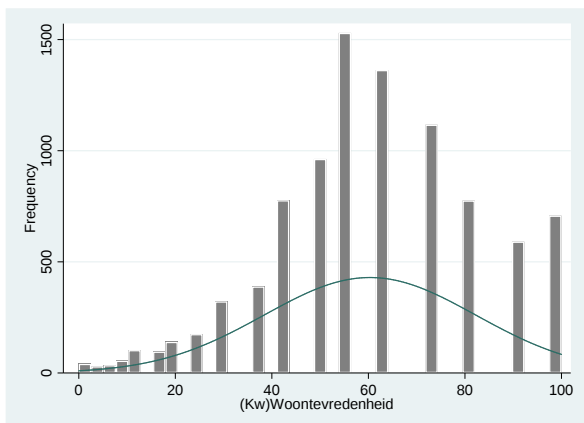
Tabel 9: Schalen sociale cohesie, subjectieve veiligheid en ervaren overlast

Schaal	Gebruikt items uit het WBO/woON
Sociale cohesie	- De mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks? - De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om? - Ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid? - Ik ben tevreden met de bevolkingssamenstelling in deze buurt?
Subjectieve veiligheid	Ik ben bang in deze buurt om lastiggevallen of beroofd te worden?
Ervaren overlast*	WBO 1998
	- In welke mate ondervindt u in deze buurt overlast van lawaai, stank, stof of vuil? - In welke mate ondervindt u in deze buurt overlast van bekladding en vernieling? - In welke mate ondervindt u overlast van (directe) bureu? - In welke mate ondervindt u overlast van andere buurtbewoners? - In welke mate ondervindt u in deze buurt overlast van het verkeer?
	WBO 2002/woON 2006
	- In welke mate ondervindt u in deze buurt vormen van stank, stof en/of vuil? - In welke mate ondervindt u in deze buurt vormen van geluidsoverlast? - Komt bekladding van gebouwen en muren vaak soms of bijna nooit voor? - Komt vernieling van telefoocellen, bus of tramhokjes vaak soms of bijna nooit voor? - In welke mate ondervindt u overlast door directe bureu? - In welke mate ondervindt u in deze buurt overlast door omwonenden? - In welke mate ondervindt u in deze buurt overlast van het verkeer?

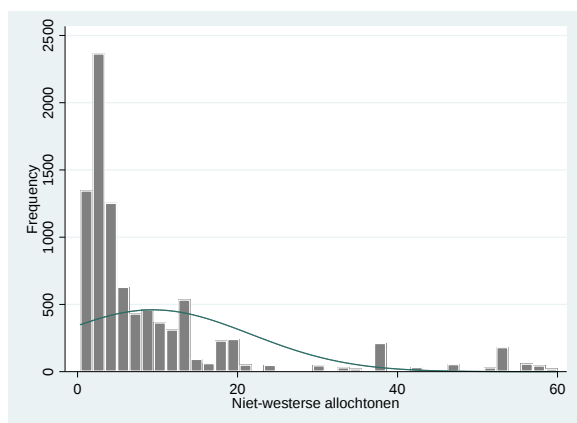
Bijlage B: Datatransformaties

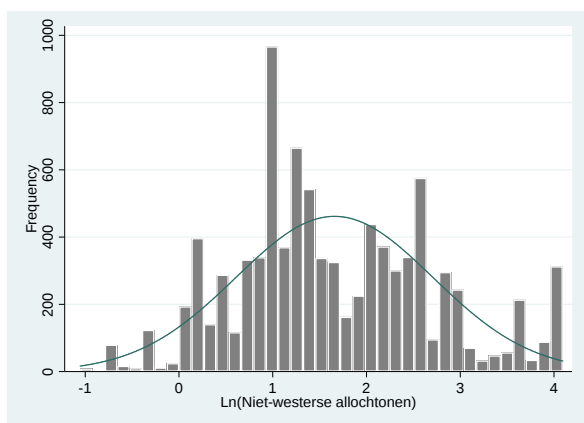
Figuur 4: Verdeling van Woontevredenheid

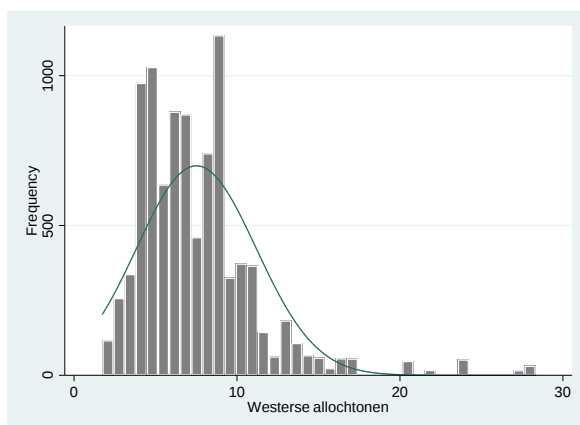
Figuur 5: Verdeling van (Kw)Woontevredenheid

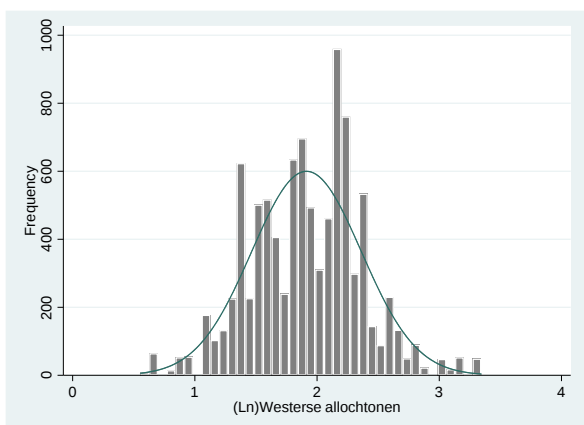
Figuur 6: Verdeling Niet-westerse Allochtonen

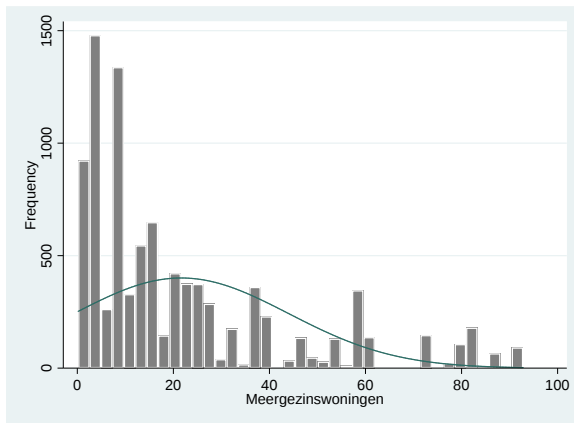
Figuur 7: Verdeling van (Ln)Niet-westerse Allochtonen

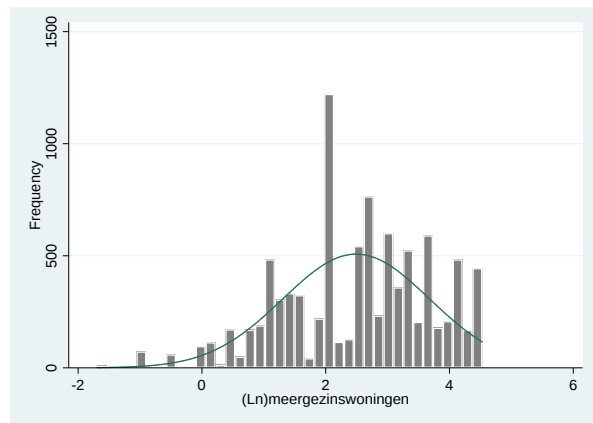
Figuur 8: Verdeling van Westerse Allochtonen

Figuur 9: Verdeling van (Ln)Westerse Allochtonen

Figuur 10: Verdeling van Meergezinswoningen

Figuur 11: Verdeling van (Ln)Meergezinswoningen

Bijlage C: Uitwerking Chow-test

Chow test (Brooks & Tsolacos, 2014):

$$F = \frac{RSS - (RSS_1 + RSS_2)}{RSS_1 + RSS_2} * \frac{T - 2k}{k}$$

RSS = Residuele som van kwadraten

RSS_1 = Residuele som van kwadraten voor sub-dataset 1

RSS_2 = Residuele som van kwadraten voor sub-dataset 2

T = Aantal observaties

2k = Totaal aantal regressoren in regressie zonder restricties (totaal van beide sub-datasets)

Tabel 10: Uitwerking Chow-test

Regressie	Observaties	RSS	k
Samengevoegd	9,438	3234805.5	125
Sub-dataset 1	6,468	2165068.18	100
Sub-dataset 2	2,970	1046924.42	76

$$F = \frac{3234805.5 - (2165068.18 + 10146924.42)}{2165068.18 + 10146924.42} * \frac{9438 - 176}{88}$$

F=0,733324207

$F_{kritiek}(88, 9438)$ bij $p < 0,05 \approx 1,26$

0,73 Is lager dan de kritieke waarde op een 95% significantieniveau van de F-distributie. Dit betekent dat de nulhypothese moet worden aangenomen.

Bijlage D: Volledige modellen

Tabel 11: Model 1 volledig

	Coefficient	SE
VOOR	4.662716***	1.101588
VOOR TREND	-0.1852266***	0.035123
NA	-10.42351***	1.772966
NA TREND	0.0842084	0.037607
Jaar=1998	-0.356212	2.605631
Jaar=1999	-0.325376	2.644256
Jaar=2002	-1.83791	2.659687
Jaar=2003	-4.518589*	2.934304
Jaar=2005	-2.694831	2.659811
Jaar=2006	-4.899354	2.772021
Constante	62.28747***	2.58599
Observaties	9438	
Adjusted R2	0.011	

*** p < 0.01 ** p < 0.05 * p < 0.10

Tabel 11: Model 2 volledig

	Coëfficiënt	SE
VOOR	1.283666	1.006595
VOOR TREND	-0.0246245	0.032245
NA	-3.710412**	1.608322
NA TREND	0.0344449	0.033033
Jaar=1998	-2.443409	2.253839
Jaar=1999	-1.393134	2.341057
Jaar=2002	-0.0993346	2.314058
Jaar=2003	-1.943891	2.550429
Jaar=2005	-0.5682432	2.324298
Jaar=2006	-2.090529	2.422317
Geslacht	-2.509075***	0.39773
Leeftijd	0.1885976***	0.016555
Etniciteit	-0.5609442	0.643418
Huishoudenssamenstelling	<i>Meerpersoonshuishouden met kinderen</i>	0.4996084
	<i>Meerpersoonshuishouden zonder kinderen</i>	0.0913106
Opleidingsniveau	<i>Lbo</i>	-0.1803516
	<i>Mavo, vwo-3</i>	-0.4170957
	<i>Havo, vwo, mbo</i>	-0.7625291
	<i>HBO, universiteit</i>	-2.28308**
	<i>Anders</i>	-0.3177673
	<i>Onbekend</i>	-2.811029
Inkomen	<i>Beneden minimumloon</i>	-1.169622

	<i>Beneden modaal</i>	0.145576	0.915674
	<i>Tot 1,5 keer modaal</i>	0.0329869	0.903793
	<i>Tot 2 keer modaal</i>	0.8324109	0.953367
	<i>Tot 3 keer modaal</i>	-0.0561014	1.004736
	<i>> 3 keer modaal</i>	0.0040048	1.227592
Bewoningsduur		1.160272***	0.228109
Kamers		-0.0357318	0.180637
Woning is te klein		-8.420896***	0.649835
Woning is slecht onderhouden		-8.494121***	0.725916
Eigendomsverhouding		4.720254***	0.510274
Woningtype		2.167268**	0.629604
Ln Meergezinswoningen		0.0018432	0.276576
Huurwoningen		0.0380213	0.026771
Naoorlogse woningen		0.0040805	0.015033
Vooroorlogse woningen		0.0031606	0.022709
Lage inkomens		-0.1893805**	0.063861
Statusscore		1.126958**	0.5145
Gezinnen		-0.0274858	0.030708
Jongeren		-0.3327156	0.281667
Ouderen		0.0569318	0.050962
Ln Niet-westerse allochtonen		-2.409577***	0.393216
Ln Westerse allochtonen		0.4362875	0.667216
Voorzieningen (score Leefbaarometer)		0.0112786	0.012419
Constante		40.95791	4.804281
Observaties		9438	
Adjusted R2		0.2693	

*** p < 0.01 ** p < 0.05 * p < 0.10

Tabel 12: Model 3 volledig

	Coëfficiënt	SE
VOOR	2.121097	1.82958
VOOR TREND	-0.0533543	0.056046
NA	-3.21447	2.42148
NA TREND	0.032352	0.039893
Jaar=1998	-4.166392*	2.273595
Jaar=1999	-2.741386	2.370163
Jaar=2002	-3.087034	2.421318
Jaar=2003	-4.880798*	2.65658
Jaar=2005	-2.37693	2.523787
Jaar=2006	-3.542078	2.629256
Postcode=1083	1.277148	7.930156
Postcode=1095	0.9035418	5.533225
Postcode=1115	3.676877	7.215787
Postcode=1187	-3.542345	7.511814
Postcode=1431	-5.007992	6.19407
Postcode=1442	3.521442	4.591041

Postcode=1507	-6.93728	7.192232
Postcode=1566	-6.795217	6.787637
Postcode=2352	-10.9345**	5.23279
Postcode=2515	-6.748738	6.027932
Postcode=2628	-5.069223	5.010226
Postcode=3077	-5.316987	5.641755
Postcode=3235	-2.6346	7.540016
Postcode=3331	-0.1268001	4.572141
Postcode=3341	-5.675907	5.124603
Postcode=3533	4.036951	6.29839
Postcode=3781	-7.661952	6.873308
Postcode=4105	-5.534278	5.985925
Postcode=4335	-9.20783	5.707207
Postcode=4339	-12.83054	7.899843
Postcode=4361	-12.88409	7.948772
Postcode=4462	-3.425585	5.028825
Postcode=4541	-8.875298	8.68707
Postcode=4554	-16.25741	11.13632
Postcode=4741	-7.313029	6.795712
Postcode=4901	-4.950195	6.72283
Postcode=5306	-15.4753*	8.363995
Postcode=5581	-3.528279	8.648578
Postcode=5654	-9.064558**	4.27363
Postcode=5665	-5.12103	5.512297
Postcode=6039	-6.016497	8.637878
Postcode=6221	-5.28104	7.482485
Postcode=6301	-6.852028	8.276432
Postcode=6369	-8.659833	9.493817
Postcode=6651	-4.424259	4.768585
Postcode=6826	-9.248733**	3.482325
Postcode=6921	-8.50184	6.622574
Postcode=6991	-13.98733**	6.061183
Postcode=7009	-4.333814	4.006422
Postcode=7151	-6.40152	6.018383
Postcode=7207	-7.12862	8.260945
Postcode=7211	-3.771453	7.554943
Postcode=7314	-2.458426	8.909214
Postcode=7323	-3.037859	3.20512
Postcode=7391	-7.732957	6.319315
Postcode=7442	-5.644831	5.845914
Postcode=7451	-7.767971	7.203855
Postcode=7601	-3.048407	5.89954
Postcode=7608	-3.855491	6.568928
Postcode=7641	-6.803218	7.014041
Postcode=7731	-8.361772	5.760821
Postcode=7891	-15.30912**	6.209072

Postcode=7944		-5.065485	4.631376
Postcode=7961		-9.340356	8.748323
Postcode=8061		-3.745223	7.011379
Postcode=8091		-8.33999	6.453693
Postcode=8232		-4.738727	5.525524
Postcode=8501		-11.17393**	5.552516
Postcode=8701		-3.729873	5.429124
Postcode=9203		-9.777912	7.050707
Postcode=9251		-7.560611	6.123547
Postcode=9301		-7.228083	5.564336
Postcode=9431		-11.94808*	7.071728
Postcode=9471		-8.056005	8.101969
Postcode=9501		-12.10195**	5.471769
Postcode=9611		-10.29835	8.259185
Postcode=9665		-9.374133	6.111057
Postcode=9675		-15.87082**	6.088661
Postcode=9722		2.585335	7.207476
Postcode=9742		-3.603844	4.367772
Postcode=9761		-8.838285	7.522481
Postcode=9843		-3.178944	6.83078
Postcode=9919		-12.19438	8.946697
Postcode=9951		-9.973458	7.12115
Postcode=9981		-5.307931	6.749951
Geslacht		-2.480976***	0.397602
Leeftijd		0.1916494***	0.016601
Etniciteit		-0.5131268	0.650079
Huishoudenssamenstelling	<i>Meerpersoonshuishouden met kinderen</i>	0.6241338	0.700842
	<i>Meerpersoonshuishouden zonder kinderen</i>	0.2192749	0.605109
Opleidingsniveau	<i>Lbo</i>	0.0979866	0.71594
	<i>Mavo, vwo-3</i>	-0.2742546	0.822591
	<i>Havo, vwo, mbo</i>	-0.5643371	0.680271
	<i>HBO, universiteit</i>	-1.993174**	0.77291
	<i>Anders</i>	-1.069631	0.830272
	<i>Onbekend</i>	-2.455086	2.296901
Inkomen	<i>Beneden minimumloon</i>	-1.048926	1.07511
	<i>Beneden modaal</i>	0.1605629	0.914845
	<i>Tot 1,5 keer modaal</i>	0.1590833	0.904643
	<i>Tot 2 keer modaal</i>	0.9086058	0.953874
	<i>Tot 3 keer modaal</i>	-0.0765809	1.005329
	<i>> 3 keer modaal</i>	-0.0526692	1.227763
Bewoningsduur		1.079421***	0.230784
Kamers		0.0135479	0.181266
Woning is te klein		-8.47096***	0.64808
Woning is slecht onderhouden		-8.541855***	0.723715
Eigendomsverhouding		4.635363	0.512746

Woningtype	2.383232	0.649179
Ln Meergezinswoningen	-0.0934385	0.893836
Huurwoningen	-0.0128623	0.102182
Naoorlogse woningen	-0.0050719	0.080208
Vooroorlogse woningen	-0.0636462	0.102308
Lage inkomens	0.1360735	0.167999
Statusscore	-0.229882	0.994466
Gezinnen	-0.0020506	0.044283
Jongeren	-0.495146	0.500891
Ouderen	-0.0897532	0.164601
Ln Niet-westerse allochtonen	-5.319606	1.519205
Ln Westerse allochtonen	2.344506	4.267358
Voorzieningen (score Leefbaarometer)	0.0053698	0.069104
Constante	42.56068	13.22876
Observaties	9438	
Adjusted R2	0.278	

*** p < 0.01 ** p < 0.05 * p < 0.10

Tabel 13: Model alleen landelijke buurten

	Coëfficiënt	SE
VOOR	0.418106	2.178967
VOOR TREND	0.0197	0.067825
NA	0.840633	2.894936
NA TREND	0.0131	0.047263
Jaar=1998	-3.14707	2.723319
Jaar=1999	-1.29648	2.857222
Jaar=2002	-3.30219	2.917963
Jaar=2003	-4.31992	3.184807
Jaar=2005	-1.79542	3.028614
Jaar=2006	-2.63245	3.160865
Postcode=1431	10.94614	11.67449
Postcode=1442	23.84799	21.98243
Postcode=1507	-0.28213	9.045932
Postcode=1566	0.41966	10.69427
Postcode=2515	-1.60489	16.05028
Postcode=2628	7.620572	15.09723
Postcode=3235	6.840289	8.561894
Postcode=4105	2.462661	9.789903
Postcode=4335	12.19089	13.94532
Postcode=4361	4.509573	11.96194
Postcode=4462	11.70641	13.62254
Postcode=4541	18.12811	14.39956
Postcode=4741	2.138529	8.744852
Postcode=4901	10.4576	8.690321
Postcode=5581	16.31789*	9.403981

Postcode=6301		17.40247	13.36825
Postcode=6651		5.067956	7.340423
Postcode=6991		5.807777	15.76782
Postcode=7009		10.04864	12.80319
Postcode=7151		9.802403	11.12387
Postcode=7207		-2.5359	8.071056
Postcode=7211		14.32215	10.74175
Postcode=7314		14.42345	12.99754
Postcode=7391		7.135026	9.096832
Postcode=7442		10.36005	10.13388
Postcode=7451		5.809816	10.8177
Postcode=7601		17.42695	16.49438
Postcode=7608		11.85084	7.75936
Postcode=7731		3.632497	10.02665
Postcode=7891		0.009115	11.14321
Postcode=7944		4.209785	11.56605
Postcode=8061		1.562479	10.18992
Postcode=8091		-0.87671	9.291804
Postcode=8232		4.057278	7.520264
Postcode=8501		-1.40902	7.783328
Postcode=8701		7.115928	12.72572
Postcode=9203		9.709873	14.10816
Postcode=9251		0.957671	8.734819
Postcode=9301		5.954223	10.57175
Postcode=9431		-3.32158	8.540962
Postcode=9471		10.42583	13.45624
Postcode=9501		5.500257	14.37266
Postcode=9611		6.094691	13.79747
Postcode=9665		4.664012	9.923505
Postcode=9742		17.595	18.64749
Postcode=9761		4.676816	8.984115
Postcode=9919		-5.56624	12.2386
Postcode=9951		-2.44227	7.905836
Postcode=9981		4.728959	11.72986
Geslacht		-2.748099***	0.475558
Leeftijd		0.1992982***	0.020263
Etniciteit		0.11809	0.840264
Huishoudenssamenstelling	<i>Meerpersoonshuishouden met kinderen</i>	0.518441	0.855684
	<i>Meerpersoonshuishouden zonder kinderen</i>	0.53946	0.746377
Opleidingsniveau	<i>Lbo</i>	1.113071	0.859936
	<i>Mavo, vwo-3</i>	0.121083	1.010859
	<i>Havo, vwo, mbo</i>	0.131351	0.818414
	<i>HBO, universiteit</i>	-1.421015*	0.93581
	<i>Anders</i>	-0.64804	1.023559
	<i>Onbekend</i>	-0.91522	2.640439

Inkomen	<i>Beneden minimumloon</i>	0.440149	1.327576
	<i>Beneden modaal</i>	1.258772	1.119773
	<i>Tot 1,5 keer modaal</i>	1.535232	1.110771
	<i>Tot 2 keer modaal</i>	2.030122	1.165191
	<i>Tot 3 keer modaal</i>	1.43004	1.231383
	<i>> 3 keer modaal</i>	2.214082	1.49571
Bewoningsduur		1.228807***	0.276331
Kamers		0.185508	0.210805
Woning is te klein		-7.562972***	0.793898
Woning is slecht onderhouden		-7.821598***	0.902016
Eigendomsverhouding		4.475835***	0.618369
Woningtype		1.336506	0.829537
Ln Meergezinswoningen		-0.88494	1.863208
Huurwoningen		0.155593	0.132771
Naoorlogse woningen		-0.19043	0.242847
Vooroorlogse woningen		-0.06489	0.189235
Lage inkomens		-0.31552	0.21781
Statusscore		-1.15617	1.306555
Gezinnen		-0.00641	0.044892
Jongeren		-0.96115	0.616403
Ouderen		-0.3754871*	0.200582
Ln Niet-westerse allochtonen		-4.899895**	2.074839
Ln Westerse allochtonen		-5.67223	6.251589
Voorzieningen (score Leefbaarometer)		0.00409	0.078927
Constante		70.13461***	17.11662
Observaties		6468	
Adjusted R2		0.253	

*** p < 0.01 ** p < 0.05 * p < 0.10

Tabel 14: Model alleen stedelijke buurten

	Coëfficiënt	SE
VOOR	6.705124	4.17224
VOOR TREND	-0.1022392	0.130552
NA	-9.6299*	5.371529
NA TREND	0.0388896	0.085582
Jaar=1998	-6.646072	4.175528
Jaar=1999	-5.816506	4.331065
Jaar=2002	-1.375006	4.785851
Jaar=2003	-4.189019	5.273617
Jaar=2005	-0.0227294	5.225887
Jaar=2006	-2.026959	5.360517
Postcode=1083	4.342136	20.41825
Postcode=1095	9.437334	8.675101
Postcode=1115	11.85904	14.43109
Postcode=1187	-1.390495	13.92959
Postcode=2352	-4.039443	11.59693

Postcode=3077		-0.6412485	10.26367
Postcode=3331		1.570602	8.265367
Postcode=3341		-5.453824	10.48837
Postcode=3533		9.949518	12.79024
Postcode=3781		-9.218392	13.74801
Postcode=4339		-12.56446	15.61933
Postcode=4554		-27.86132	19.8161
Postcode=5306		-16.14727	17.11026
Postcode=5654		-9.159538	8.933277
Postcode=5665		2.55593	11.12462
Postcode=6039		-16.58982	15.80077
Postcode=6221		2.561626	16.90188
Postcode=6369		-18.08486	17.88921
Postcode=6826		-4.141933	8.626477
Postcode=7323		-2.86916	5.911268
Postcode=7641		-7.856184	12.39474
Postcode=7961		-8.077198	16.42083
Postcode=9675		-18.6681*	11.15119
Postcode=9722		15.70588	17.16473
Postcode=9843		-0.3564552	12.4267
Geslacht		-1.9592***	0.728656
Leeftijd		0.1849322***	0.029382
Etniciteit		-1.370542	1.043867
Huishoudenssamenstelling	<i>Meerpersoonshuishouden met kinderen</i>	1.458587	1.244029
	<i>Meerpersoonshuishouden zonder kinderen</i>	-0.0218239	1.050968
Opleidingsniveau	<i>Lbo</i>	-1.915186	1.307353
	<i>Mavo, vwo-3</i>	-0.7193349	1.426974
	<i>Havo, vwo, mbo</i>	-1.701528	1.234802
	<i>HBO, universiteit</i>	-2.70732*	1.38625
	<i>Anders</i>	-1.656908	1.47196
	<i>Onbekend</i>	-5.476678	4.68822
Inkomen	<i>Beneden minimumloon</i>	-3.379339*	1.84798
	<i>Beneden modaal</i>	-1.544561	1.602353
	<i>Tot 1,5 keer modaal</i>	-2.139053	1.575844
	<i>Tot 2 keer modaal</i>	-0.8052467	1.678978
	<i>Tot 3 keer modaal</i>	-2.557023	1.756939
	<i>> 3 keer modaal</i>	-3.981655*	2.172086
Bewoningsduur		0.8672571**	0.422657
Kamers		-0.3811273	0.357535
Woning is te klein		-10.13081***	1.136896
Woning is slecht onderhouden		-8.977621***	1.229398
Eigendomsverhouding		5.162267***	0.925741
Woningtype		3.920205***	1.071072
Ln Meergezinswoningen		0.1902665	1.761414
Huurwoningen		-0.1631754	0.197969

Naoorlogse woningen	0.0359557	0.13885
Vooroorlogse woningen	0.0450397	0.159479
Lage inkomens	0.5894458*	0.320805
Statusscore	-0.8622611	2.018896
Gezinnen	0.6361302	0.497095
Jongeren	-1.719406	1.273971
Ouderen	0.4836282	0.378291
Ln Niet-westerse allochtonen	-4.962627	3.46484
Ln Westerse allochtonen	7.347384	6.5765
Voorzieningen (score Leefbaarometer)	-0.0094598	0.142224
Constante	-9.742974	30.73137
Observaties	2970	
Adjusted R2	0.3216	

*** p < 0.01 ** p < 0.05 * p < 0.10